

VADJA LOODUS- JA VILJELUSNIMEDEST

Enn Ernits

Eesti Maaülikool

Kokkuvõte. Vadja toponüüme koguti süstemaatiliselt XX sajandi teisel poolel. Sellest ajast pärinevad Eesti Keele Instituudi ja Emakeele Seltsi kohanimekogud. Siinkirjutajal õnnestus aastatel 2001–2004 panna kirja kõigest 40 kohanime. Vadja toponüümikata on seni uurinud peamiselt Paul Ariste. Käesoleval sajandil on väheste toponüümide algupära käsitletud üksnes Leningradi oblasti Kingissepa rajooni asjaarmastajad. Käesolevas kirjutises, mis lähtub peamiselt mainitud kogudest ning käsitleb loodusa ja viljelusnimesid, on põhitähelepanu pööratud kohanimede päritolule. See võimaldab paigutada nad atribuutide ehk täiendosade järgi tähendusrühmadesse. Uurimuses tehakse kindlaks samuti kohanimede determinandid ehk liigisõnad. Tähelepanuta ei jää ka nende morfoloogilised iseärasused. Vadja keeles leidub nii primaarseid kui ka sekundaarseid kohanimesid, sageli on kirja pandud ka determinandita toponüüme, samuti üksikuid terminnimesid. Loodus- ja viljelusnimed on päritolult üsna sarnased. Nad on arenenud looduskogumeid, loomi, taimi, omadusi, asendit jt aspekte tähistavatest appellatiividest, tulenedes mõnikord ka reaalseste isikute või pühakute nimedest. Toponüümide moodustamise printsiibid sarnanevad teiste läänemeresoome keelte kohanimede moodustamise põhimõtetega. Nimede atribuut esineb peamiselt ainsuse nimetavas ja omastavas, determinant aga tavaliselt ainsuse ja harva mitmuse nimetavas käändes. Üks ja sama toponüüm võib mõnikord tähistada heinamaad, sood, metsa ja põldu. See näitab nende kunagist vahelduvat kasutusala. Kohanimede päritolu uurimisel on selgunud hulk üldnimesid, mida pole registreeritud väljaspool toponüümikata.

Märksõnad: kohanimed, loodusnimed, viljelusnimed, etümoloogia, vadja keel, läänemeresoome keeled

DOI: <https://doi.org/10.12697/jeful.2020.11.1.08>

1. Sissejuhatus

Inimest ümbritsevat keskkonda saab käsitleda mitmeti liigendatud ruumiliste struktuuridena – maastikena. Eristatakse loodus- ja kultuurmaastikke. Käesolevas uurimuses võetakse vaatluse alla kõik vadja loodusmaastike nimed. Kultuurmaastiku osadest käsitletakse üksnes viljeldavaid objekte: põlde, heinamaid, karjamaid. Igas alarühmas

eristatakse primaarseid ja sekundaarseid toponüüme; tertsiarsed jne kohanimed on vaikimisi paigutatud enamasti sekundaarsete alla.

Vadja toponüümikat on seni uurinud peamiselt vaid fennougrist ja votoloog Paul Ariste. Tema esimene selleteemaline kirjutis Jarvikoisjarvi nime päritolust ilmus 1964. aastal (Ariste 1964). Autor seostas järve ja sellest lähtuva külanime veehaldjaga. Järgmisel aastal ilmus P. Ariste sulest pikem kirjutis *vadja*-täiendosast Eesti ja Ingerimaa kohanimesed (Ariste 1965a). Selgub, et teadlane tegeles 1960. aastatel hoogsalt igat tüüpi vadja kohanimedega, millest annab tunnistust ettekanne teisel rahvusvahelisel soome-ugri kongressil (Ariste 1965b) ning kaks artiklit (Ariste 1967, 1968). Teistest põhjalikumalt on P. Ariste käsitlenud asulanimesid.

Käesoleval sajandil on väheseid vadja toponüüme käsitlenud Leningradi oblasti Kingissepa rajooni asjaarmastajad, kes pole paraku suutnud teemasse vajalikul tasemel süveneda. Vadja alasid puudutavad Kattila kodu-uurija Tamara Barabaši ja Jõgõperä keskkooli õpilase A. K. Baranovi pealkirjata lühikirjutised (Demina 2009). Märkimist väärivad viimase kogutud kohanimed, mis annavad aimu sellest, millised toponüümid on kindlasti millenniumi piiri ületanud. Asustunimede ajalugu on pikemat aega uurinud Peterburi Polütehnilise Ülikooli dotsent Aleksandr Dmitrijev (nt Dmitriev 2007).

Esimesed vadja alade kohanimed, tõsi küll, venepärasel kujul, nt Lauga jõe nimi, on kirjasõnasse sattunud juba kolmveerand tuhande aasta eest. Süstemaatilisel hakati neid koguma alles XX sajandi teisel poolel. Sellest annab tunnistust kaks kogu, mida säilitatakse Tallinnas Eesti Keele Instituudi kohanimekartoteegis. Esimene (639 nimesedelit) neist on Eesti Keele Instituudi anonüümne, tõenäoliselt 1960. aastatest pärinev kogu, mis sisaldab ainekõigilt murdealadelt, sh ka kirjandusest avaldatud vadja tekstidest nopitud toponüüme; nende ebatäpsusi sedelitel on pärastpoole agaralt korrigeeritud. Teine on Ema-keele Seltsi kogu, mille 317 sedelit on talletanud A. Lõhmus 1972. aasta suvel Mati külast ja kogu Vaipoolst. Kohanimesid sisaldavad ka Eesti Keele Instituudi eesti murrete ja soome-ugri keelte arhiivi (EMSUKA) helisalvestised.¹ Siinkirjutaja kogus aastatel 2001, 2003 ja 2004

¹ Täna siinkohal Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lektorit Taisto-Kalevi Raudalaineni, kes juhatab mu EMSUKA juurde ja andis lahkelt kasutada vadja tekstide litereeringuid, samuti anonüümseid retsense, kelle väärtuslikud näpunäited aitasid kirjutise muuta sisukamaks ja terminoloogiliselt kaasaegsemaks.

Jarvikoisčüläst, Kukkuzist, Kõrvõttulast ja Rajolt kõigest 40 toponüümi, neistki oli osa moondunud ja osa puhul tähistatav objekt ununenud.

Ühel või teisel määral sisaldavad toponüümikad ka Talve 1981 ja vadja sõnaraamatud (Posti 1980, Kettunen 1986, Tsvetkov 1995, VKS). Kõige rikkalikum on selle poolest Lauri Posti sõnaraamat, mis sisaldab üle 80 Kukkuzi kandi loodus- ja viljelusnime, lisaks veel küla- jm nimesid. Rohkesti toponüüme kätkeb P. Ariste 18 mapist koosnev käsi-kirjaline kogu „Vadja etnoloogiat“. Üksikuid kohanimesisid võib leida publitseeritud vadja tekstidest ja ilmselt mujaltki.

Kirjutises on vadja loodus- ja viljelusnimede käsitlemisel esile toodud nii isuri, soome kui ka eesti paralleele. Viimasel juhul on ruumi ja aja puudumisel piiratud üksnes vadja, isuri ja soomemõjuliste murrakutega. Eesti Keele Instituudi kohanimkartoteegis leiduva idamurde (edelaosa Iis, Kod, Trm) ja kirderanniku murrete (Jõh, ülejäänud Iis, Vai) ainesega on võrreldud ainult omapärasemaid vadja toponüüme. Pooltosinal korral on kasutatud Julius Mägiste poolt Eesti-Ingerist kogutud, üksteisest eristamata isuri ja soome kohanimesisid, mis on kartoteegis paigutatud Vaivara murraku kasti.

Vadja kohanimesisid on võetud kõigist eespool mainitud allikatest, v.a publitseeritud tekstid, kus leidub, tõsi küll, vaid üksikuid toponüüme. Kohanimede päritolu kindlakstegemisel kasutatakse läbivalt VKSi koondatud sõnavara, isurite näidete puhul lähtutakse peamiselt IMSist, soome kohanimeparalleelid võetakse SPKst, vene nimevaraga võrdlemisel lähtutakse vene eesnimede sõnastikust (Petrovskij 1966). Vadja või isuri üldsõnade kasutamisel kirjutises jäävad tsiteerimisallikatena märkimata nii VKS kui IMS. Samuti ei viidata viimati mainitud teosele selles leiduva kohanime esitamisel, v.a juhul, kui toponüüm ei esine iseseisva märksõnana.

Enamik vadja toponüüme, paraku mitte kõik, on varustatud külanime lühendiga, millele on ruumi kokkuhoiu mõttes lisatud allikas indeksina (vt lühendid). Külanime lühend osutab keelejuhi elukohaks olevale külale. Tähtsamaid kohanimesisid, sh külanimesid aitab lokaliseerida kaart (joonis 1) vadjakeelsete küla- ja loodusnimedega. Võib vaadata ka kaarti vadja keele sõnaraamatus (VKS: 94). Paljud kirjutises käsitletavat Soome lahe saared ja laiud on leitavad kaardilt 2 ja rootsikeelsete nimedega Stockholmis üllitatud kaardilt 1788. aastast (CFV).

Teadmata küla nimi tähistatakse *X*-ga. Tärn * vadja üldsõna ees viitab selle puudumisele VKSis. Külanimi sulgudes osutab sellele, et

talle järgnev kohanimi pole algselt kirja pandud nominatiivis. Kirjasõnast sedeldatud kohanimedel on Eesti Keele Instituudi kartoteegikaartidel lisatud viide algallikale (autor, ilmumisaasta, lehekülj); käesolevas kirjutises piirduakse vaid autorinimega, mis järgneb külanimele sidekriipsu abil. Vajadusel võib huviline lähemaid andmeid leida kõnealusest kohanimkartoteegist.

Kohanimele on võimaluse korral lisatud selgitus, mis aitab seda lokaliseerida. Alati pole olnud võimalik sedastada, kas ühele kohanimele vastab üks või rohkem objekte, sageli selgitus üldse puudub. Seepärast pole selgitusi tõstetud ühe ja sama toponüümi viimase variandi juurde, vaid on säilitatud koos nimeteisendiga. Puhuti on nime seos objektiga jäänudki ähmaseks. Venekeelsete nimetuste kuju täpsustamisel on abiks olnud Leningradi oblasti atlas (JZL) ja vähesel määral Petersson 2003: 28–29. Siinkirjutaja täiendused on mitmel juhul eristatavad nurksulgude järgi.

Vadja toponüümide kirjepilti on ühtlustatud ja lähendatud kirja-keelele, kusjuures on tehtud järgmised muudatused: $c \rightarrow ts$, $cc \rightarrow tts$, $tš \rightarrow č$, $ttš \rightarrow čč$ ning Kattila ja Kabrio murde nõrgas astmes geminaate ei tähistata. Ka isuri näidete transkribeeritud kujusid on välditud, kusjuures eesti keele konsonantidega sarnased poolhelilised klusiilid g , b , d on asendatud tähtedega g , b , d . Kirjas ei tähistata vokaalide kõrgenemist. Genitiivilõpu assimilaatoorsed kujud on säilitatud, nt *Soomel lahti* teoreetiliselt n -lõpulise *Soomen lahti* asemel.

Artiklis on peatähelepanu pööratud kohanimede päritolule. See võimaldab paigutada kohanimed atribuutide ehk täiendosade järgi tähendusrühmadesse. Vadjamaa mitmekeelses olustikus on sageli võimatu määrata täiendosade keelelist kuuluvust. Öeldu kehtib võimalike isuri ja ingerisoomi laenude kohta, kuid ei puuduta vene laene. Väga tihti on raske leida nimemotiivi, sest Vadjamaal pole enam neid, kes võinuks koguja kohapeale nimeobjekti vaatama juhatada. Uurimuses tehakse samuti kindlaks kohanimede determinandid ehk liigisõnad. Mõõda ei vaadata ka toponüümide morfoloogilistest iseärasustest. Artikli kirjutamisel, eriti liigitamisel, on arvestatud Eesti kohanimeteaduse seisukohtadega (vt Päll 2020; Saar 2009).

2. Maismaavormide nimed

Sellesse rühma liigitatakse metsade, soode, mägede, orgude, nõmmede ja kivide nimed.

2.1. Metsanimed

Vadja metsanimede liigisõnaks on harilikult *mettsä* 'mets'. Primaar-nime atribuudiks võib olla looduslik kogum, sh mõni metsaliik puude järgi: Lu^{ES} *Kazikoo mettsä* 'mets Lauga jõe idakaldal mere ääres', Vp^B *Казикомется* [Kazikometsä] 'metsatukk Luuditsa küla otsas' < *kazikko* 'kaasik'; Lu^{ES} *Katazikoo mettsä* 'mets Luuditsast Rüsümäe poole' < *katazikko* 'kadastik'. Kindel pole Ku^P *Hirzikko* 'mingi mets ja heinamaa' < ?**hirzikko* 'palgistik; palgimets' < *irsi* 'palk' (vrd ka Vai *Irsiku* (taluu)); keelejuhi arvates tulenevat see hoopis üldsõnast ?**hirvizikko* 'põdrakari' < *irvi* 'põder'. Loomanimetusega seostub Lu^{EK} *Karupesä* (mets) < *karu* + *pesä* 'pesa' ning samuti ehk Ku^P *Tallikka* < *tallikka* ~ *tallikkõ* 'lambatall' (vrd ka ee *tallikavill* 'tallevill', VMS II: 483; *Tallika* Setumaal, EKNR: Sorahkna), vrd ka vdj *tallikkaina* 'keskmise suurusega'. *Tallikka* puhul võiks arvesse tulla samuti Ida-Soome isikunimi *Talikka* (vt SSN: Taalikka, Talka).

Asendist sõltuvalt on nimetatud Ku^P *Kalmmetsä* (võimalik ka, et metsas leiduva kalmu järgi; esineb samuti põllunimes, vt 5.1); Lu^{ES} *Kalmojõõ mettsä* 'mets Luuditsa kalmistu taga' < *kalmod* 'kalmistu' < *kalmo* 'kalm, hauaküngas'; Li^{EK} *Kuru mettsä*, Li^{A1} Lu-Li^{A1} Li^{EK} Li^{ES} *Kurumetsä* 'mets Tõrvajõe ääres' < **kuru* 'kuru, kõrvaline paik' (vaevalt siis, et sõnast *kuru* '(konna)kudu'); Lu^{EM} *Meri-saarõõ-mettsä* < *meri* + *saari* 'saar'.

Inimese nime, tiitlit või ametit sisaldavad Ku^P *Graafii mettsä* < *graafi* 'krahv'; Kõ^E *Malengóf* 'mingi mets'; M^{EK} *Mal'ingovaa mettsä* 'mets viie versta kaugusel Matist' < perekonnanimi *Malenkov* (VKS: 903 järgi, ent vaevalt et kohanimi *Malinkovo*); J^{A1} *Morofkaa mettsä* < ? isikunimi, vrd vn perekonnanimi *Моровкин*; M^{A1} M^{EK} *Paturimettsä* 'mets Mati-Velikkä tee ääres vasakut kätt' < *paturi* 'pottsepp'. Teisalt pole võimatu, et toponüüm seondub seni registreerimata vadja maastikusõnaga **paturi*, vrd ee *padur* : *padura* ~ *paduri* 'pehme, soine maa'. See on üldsõnana talletatud küll ainult Läänemaalt (EDW: 746), kuid sõna idapoolsemale levikule osutab Virumaa kunagise kõrvalmõisa nimi *Paduri*, mida on ühendatud eesti keeles ainult oletatud, pottseppa

tähendava sõnaga (EKNR: Vila). Maastikusõna sobiks nii eesti kui ka vadja toponüümis paremini.

Muud päritolu on Ku^P *Kaivatavaa metsä*, Ku^E *Kaivtava* < *kaivattava* 'kaevatav'. Kui atribuudi järgsilbi pikk vokaal on ebatäpsus, siis on mõeldav tähendus 'mets, kus kaevatakse midagi'. Oleviku partitsiipi -va ~ -vä esineb nii eesti (eriti Vaivara murrakualal) kui ka soome kohanimes, nt ee *Liekova* (soo), *Läbikäidav* (heinamaa), *Ülekäidavpöld* ja *Üllivä* (soo) ning sm *Kerittävä* (noodatõmbamise koht) < *keriä* 'erilisel viisil võrguga kalu püüdma', samuti *Ylikäytävä* 'ülekäidav' (Kallasmaa 2003: 43; EKNR: Leekova; SPK: Keritty). Atribuudi tähenduse poolest jäävad arusaamatuks M^{EK} *Kallin* ~ *Kallizõõ metsäd* 'suured metsad Mati külast 15 versta Kingissepa ja Lauga poole'; M^{A1} M^{EK} *Pomarikoo metsä* 'Matist Kattilale viiva tee ääres vasakut kätt asuv mets' (vrd Lu^{EK} *Pumarikko* 'koht Kõrvõttula küla ja Süväjärve lähedal') ning Lu^{EK} *Talittu metsä*, Ku^P *Talittu metsä* ~ *Talittu metsä*. Täiesti isepärane metsanimi on (Lu)^{EK} *Nurkkasammaz* < *nurkka* 'nurk; maatükk, maanurk' + *sammaz* 'samm; mesitaru'.

Atributiivne *Talittu* esineb nii metsa-, soo- kui ka järvenimes (vt ka 2.2. ja 4.3), mistõttu tegu on ilmselt maakoha nimega, mille jälgitavaks orientiiriks Leningradi oblasti kaardil on Leši ehk Talittu järv loode pool Saira ehk Habolovo järve (vt JZL: 17). Sõnatüve algupära on tume. -ttu (~ -ttü) on umbisikulise tegumoe mineviku kesksõna tunnus.² Seda esineb vähesel määral nii eesti kui ka soome kohanimes, nt ee *Kaevatumägi* ja *Tapetmehesihk* ning sm *Keritty* (järv) < *keriä* 'erilisel viisil võrguga kalu püüda' ja *Pyhitty* (järv) < *pyhittää* 'pühitseda' (Kallasmaa 2003: 44–45; SPK).

Talletatud on kaks metsasaare nime, millest Ku^P *Hootarisürgü* 'kaardil: Otrasaari [Soome vetes]' võib olla ühenduses karjalapärase soome perekonnanimega *Huotari* < mehenimi *Φεδορ* (SSN: 321; vrd E-Ing *Huoterin sürjä* 'tükk kroonumetsa Naroova vallas'; *sürgü* kohta vt 2.2), ja Li^{EK} Lu^{EK} *Loppi-saari* 'koht Liivčülä lähedal metsas' < *loppi* '(adra) lusikas' (kuju järgi?). Viimasel juhul võib oletada ka hääbunud üldsõna **loppi*, vrd sm *loppi* 'sopp', mis esineb soome kohanimes *Loppi* ja *Tohloppi* ning oletatavasti kunagises eesti külanimes *Lopi* (SPK; EKNR: Kiideva ja Koidu). Siinkohal olgu nimetatud veel paar metsas

² Erinevalt eesti keelest ei lange vadja kesksõnatunnus ja adjektiiviliide kokku, viimane on -toi ~ -toin ~ -too (nt *õnnõtoi* jt 'õnnetu').

asuvat kohta või objekti: X¹-Ariste *Čirpuu kuusi* 'kõrgeim puu Jõgõperä ümbruses' < *čirppu* 'kirp' + *kuusi* 'kuusk'; Ja^T *Iilia kahči* 'ohvripuu' < *Iiliä* '(püha) Elias' (vrd vn *Илья*) + *kahči* 'kask'; Lu^{EK} *Karupers* 'koht metsas Rüsümäe küla taga' < *karu* 'karu' + *perz* ~ *perze* 'tagumik'. Eesti *karuperse* on tuntud üle Eesti unka nimetusena, kohanimedes tähistab ta kas heinamaad (Jõh, Kod, Lüg) või väikest küngast heinamaal ja metsas (Jõh, Vai; VMS I: 182; EK).³

Struktuurilistest iseärasustest mainitagu järgmisi. Determinandita metsanimed on *Kallin*, *Karupesä*, *Nurkkasammaz* ja *Tallikka*. Terminimede hulka võib ehk küsimärgiliselt paigutada *Hirzikko*. Ühe näite saab esitada paralleelselt kasutatud ainsuse nimetavalise ja omastavalise atribuudi kohta (*Talittu mettsä* ~ *Talituu mettsä*). Toponüümis *Kallizõõ mettsäd* on liigisõna mitmuses. Kohanimes *Kalmojõõ mettsä* on täiendosa mitmuse omastavas käändes.

Sekundaarsete toponüümide hulka kuuluvad metsanimed sisaldavad teiste loodusobjektide (soo, mägi, oja, abajas vms) nime: Ra^{EK} *Muusaa mettsä* (vt 3.1, 4.3, 4.4 ja 5.2); Li^{EK} *Polma-soo*, Li^{ES} *Polmasoo mettsä* 'mets Liivčüläst Lauga poole viiva tee ääres'; Lu-Li^{A1} *Polmösoo mettsä* (kohanimkartoteegis soonimena puudub; vt 2.2 ja 5.1); Ku^P *Suteselää mettsä* (kohanime *Suteselkä* pole registreeritud; vt 2.1, 2.3 ja 5.1); Li^{EK} *Võd'd'apaija*, Li^{A1} *Võd'd'e-apaja*, Lu^{A1} *Võd'd'aa apaja* 'mets Liivčülä lähedal' (vt 4.1); Lu-Li^{A1} *Võhkajärvee mettsä* (vt 4.3). Tertsiaarseks osutub Lu^{ES} *Leppõjaa nurkka* 'mets Luuditsa külast ida poole' < *leppä* 'lepp' + *õja* 'oja' + *nurkka* 'nurk (mitmes tähenduses)' (kartoteegis ojanime pole; vt 4.5). Kirjeldava iseloomuga on Lu^{ES} *Võhkõõjärvi mättää päällä mettsä* 'mets Võhkjärve ääres'. Neist *Polma-soo* ja *Võd'd'apaija* on determinandita. Viljelusnimega seondub teisene (Ra)^{EM} *Leht-niitüü-mettsä* (vt 5.2).

Osa teiseseid metsanimesid, nagu Li^{EK} *Jõgõperää mettsä*; Lu^{A2} *Kukkuzii mettsä*; Lu^{EK} *Kõhtsa mettsä*; Lu^{EK} *Liivčülää kuruumettsä* 'mets Liivčülä vastas Tõrvajõe teisel kaldal'; Lu^{EK} *Luškii mettsä*; Lu^{ES} *Luut-saa kuruumettsä* 'mets Luuditsa vastas teisel pool Tõrvajõge'; (Ra)^{EM} *Rajoo-mettsä*; Lu^{EK} *Risumäe mettsä* (külanimi ise tuleneb mäenimest); (Ra)^{EM} *Taga-väl'l'ää-mettsä*; M^{A2} *Vilikkaa mettsä* seostuvad külaga, mille koosseisu nad kuuluvad või mille juures paiknevad. Omaniku

³ Järeloosis tähistab märga heinamaad (Päll 2020: 303). Küngaste nimetused võivad seostuda objekti kujuga.

nime ja objektiga seonduvad M^{A1} *Karpaa müllüü mettsä* < mehenimi *Karppa* (< vn *Kapn*; Saar 2016: 169) + *müllü* 'veski' ja Lu^{ES} *Van 'aa laिता mettsä* 'mets Lauga idakaldal' (vt 5.1).

2.2. Soonimed

Soonimede determinandiks on *soo*, ainult üht sood Kabrio murdealal nimetatakse teisiti (*Karetii mätä*), kusjuures selles tähenduses ('mäda-soo'?) sõna VKSis puudub. Kukkuzi soosaarte nimes võib *saari* kõrval esineda murdesõna **sürgü* 'soosaareke, kõrgem koht soos', mille Jõgõperä vaste on *sürjü*, vrd is *sürjü* 'kõrgem koht madala maastiku keskel', *Suurensoonsürjü*, *Välisoonsürjü* (IMS: *sürjü*).⁴ Nimetatud liigisõnad on ilmselt sama päritolu kui ee *süri* ~ *sürje* ~ *sürjä* 'küngas', mis on tuntud kunagistel vadja aladel (Iis, Lüg ja Vai; VMS II: 471; EKNR: *Sürga-vere*), is *Kataajassürjä* (mägi) (IMS: *sürjä*) ning sm *syri* ~ *syrjä* 'mäeseljandik; mäehari' (SPK: *Syri*, *Sytjäntaka*).⁵ Muide enamik Eesti-Ingeri *sürjä*-osisega kohanimesid tähistab maaharimiseks kõlbmatut maad, sh *Makaussürjä* ja *Taipaalan sürgä*.

Primaarsetest soonimedest seostub osa mingi loodusliku objektiga nagu kivi või järv: Li^{ES} *Čivisoo* 'Liivčülast Rüsümäe poole jääv soine ala, mille keskel on suur kivi' < *čivi* 'kivi'; J^{EK} Lu^{EK} *Järvisoo* 'soo Jõgõperä kiriku taga', J^{A1} J^{A2} Li^{ES} *Järvisoo* 'soine ala kahe järve jäänukiga Ust-Luga jaama lähedal', Ra^{A1} *Järvisoo* ~ *Järvisoo* 'soostunud ala Jõgõperä Herrvallas' < *järvi* 'järv'; Lu^{EK} *Silmäsoo* < *silmä* 'siin ilmselt: laugas'. Li^{EK} *Polma-soo*, Lu^{ES} *Polmasoo*, Li^{A1} *Polmassoo*, Lu-Li^{A1} *Polmösoo*, Li^{A1} Li^{A2} *Polmö-soo* (kohanimkartoteegis soonimena puudub; vt ka 2.1 ja 5.1) võib täiendosana sisaldada seni talletamata maastikusõna **polma*, vrd peamiselt Lääne-Eestis ja saartel, vähem keskmurdes tuntud *põlmas* : ` *põlma*, toponüümiosisena ka *-põlm* 'jäätmäa, mahajäetud põld; kõrge kuiv maa; põdsastesse kasvanud nõgu' (Kallasmaa 2003: 69, 112; VMS II: 275; kohanimena vt EKNR: *Põlma*). Esimese silbi *o*-line kaju viitab isuri (või ingerisoomel) päritolule.

⁴ *Sürgü* esineb küll Kukkuzi sõnaraamatus, kuid puudub VKSis.

⁵ Lisanäiteid EKst: Vai *Sürjesoo* ja *Sürja* 'talü', *sürjed* 'kõrgemad kohad soos ja metsas', Jõh, Vai *Möüräsüri* : *-sürje* 'kõrgendik metsas', Jõh *Süri* 'heinamaa', *Sürinõdu* 'põllul kõrgendikule järgnev madalam koht' *Süripäaline* 'kõrgem koht põllul', jt, Lüg *Sürjõja nõmm*.

Kolmel juhul võib atribuudina arvesse tulla taimenimetus, ühel juhul, tõsi küll, taimede kasvukohana: Ra^{EM} *Maranikoo-soo* < **maranikko* 'maranate kasvukoht' < *maran*; Li^{ES} *Paltikõõ soo* 'soo Liivčüläst ida pool' < ?*põltikaz* 'nõges'; K-Sjögren *Võhkasuo* < *võhka* 'soovõhk' (vrd is *Vehkasoo* 'võhka kasvatav soo Saarove külas'), kolmel juhul aga loomanimetus: Lu^{ES} *Čirppusoo* (põld) < *čirppu* 'karp' (registreeritud ainult põllunimes, vt 5.1); M^{EK} *Reposoo* 'soo Mati küla lähedal'; Ku^P *Revoosoo* < *repo* : *revo* 'rebane'.

Asendi järgi eristuvad Ra^{EM} *Mäee-päälüsee-soo* 'soo Jõgõperä mäel' < *mäci* : *mäee* 'mägi' + *päälüz* ~ *päällüz* 'siin: pealne' (vrd ka 5.1); J^{EK} *Peräsoo* < *perä* 'siin: tagumine osa'; Lu^{EK} *Päällüsoo* 'soo Võhkjärve mäel', Li^{ES} *Päällüsoo* 'soine ala Kivikalju mäe otsas'. Mõnd sood on peetud suureks: (Ku)^P *Suurisoo*, Li^{EK} *Suurisoo*, Lu^{EK} *Suursoo* 'soo Rüsümäe taga', Ra^{A1} *Suur-soo* 'soo Halikkas', Vp^B *Suursoo* 'soo Luuditsa ja Jõgõperä vahel' < *suuri* 'suur' (vrd is *Suursoo* (soo ja heinamaa), IMS: niittü, soo). Iseloomuliku kuju järgi on tuntud metafoorsed M^{EK} *Kaatsaa reisi* 'kahe haruga soo; kahe haruga oja Mati lähedal' < *kaatsad* 'meeste linased püksid; aluspüksid' + *reisi* 'siin: (püksi)säär'.

Inimese nime või ameti järgi on nimetatud Lu^{EK} *Jürisoo*, eesti-pärane Li^{ES} *Jürii turbasoo*; Ra^{EK} *Poovari soo* 'Halikkas paiknev soo', Ra^E *Povarin-soo*; Ra^{EK} *Povarsoo* 'koht Rajo küla lähistel, kuhu loomad aetakse lõunase lüpsi ajaks' < vn *повар* 'kokk'; Lu^{EK} *Ul'osoo* 'mingi soo' < ? naisenimi **Ul'o* deminutiivsufiksiga -o (vn *Уля* < *Ульяна*, vrd vdj *Gar'o*, *Van'o* jt; Saar 2016: 179) või ? mehenimi **Ul'o* (vn *Уля* < *Юлиан* või *Власуй*, vrd vdj *Ulaska*; Saar 2016: 175).

M^{EK} *Karjamakačči* : *Karjamakačii* soo < *karja* 'kari' + *makaučči* 'magamiskoht' nimi näitab soo funktsiooni loomapidaja jaoks. Mingi riiu tõttu või tüliobjektina on nime saanud Ku^P *Riitasoo* ~ *Riitsoo* < *riita* ~ *riito* 'riid, tüli'. Soonimi I^{EK} *Karetii mätä* 'soo, kuhu olevat maetud kuldne rootsi tõld', I^{A2} *Karetii soo* ~ *Karetii mätä* < *karetti* 'tõld' + *mätä* 'mädasoo?' seostub muistendiga Rootsi ajast.⁶ Üsna hiline on Ra^{A1} *Samol'otti-soo* 'soo, kuhu sõja ajal oli alla kukkunud lennuk'

⁶ Ičäpäivä keelejuht Aleksandr Andrejev on jutustanud: *Vähä tagõpaza on Karetii mätä. Ain juõltii, što šveedaa kultõnõ karetti on mahaa tukattug. Tämä meni i eb pääznüd tagõpaa. I hukkazi mahaa karetti* 'Vähe taamal on Tõllamäda. Ikka õeldi, et rootsi kuldtõld on maha maetud. Ta läks ja ei pääsenud kaugemale. Ja jättis tõlla maha' (Ariste 1977: 29).

< vn *самолёт* 'lennuk'. Ainukese määrsonalise atribuudiga kohanimi on Ku^T *Müllinsoo* (heinamaa) < *müllin* 'pilla-palla' (vt 5.2). Lõpuni mõistetav pole Lu^{EK} *Kost'ja talittu* 'mingi soo' < mehenimi *Kost'ja* (vn *Костя* < *Константин*) + *talittu* (viimase sõna esinemise kohta vt 2.1 ja 4.3).

Soonimeses *Kaatsaa reisi* ja *Kost'ja talittu* liigisõna puudub. Ühe näite saab tuua, tõsi küll, eri murretest, täiendosa paralleelse nominatiivse ja genitiivse esinemise kohta: *Reposoo* ja Ku^P *Revoosoo*. Atribuudi järgsilbi vokaal võib kaduda peale üldsõnade ka nimedes: *Poovariso* ~ *Povarsoo* ja *Riitasaari* ~ *Riitsaari*. Suhteliselt hilises nimes *Povarin-soo* on täiendosa genitiivi *n*-lõpp isuripärasus. Kohanimes Ra^{EM} *Takaa-daačoi soo* esineb eessõna *takaa* 'taga' koos nimisõnaga *daača* 'suvila' (< vn) mitmuse partitiivis (vt ka 5.2).

Kukkuzist on kirja pandud soosaarte nimed, millest osa viitab ilmselt seal kasvavale puuliigile, nagu Ku^P *Haapasaari* < *haapa* 'haav'; Ku^P *Honkasaari* ~ *Honkosaari* < *honka* 'hong, vana jäme mänd'; Ku^P *Koivusaari* < *koivu* 'kask'. Üksikud ülejäänud nimed on teist päritolu: Ku^P *Lippert's isaari* < saksapärase perekonnanimi *Lippertz*?, ent vrd ka ee *liperd* 'lipakas' (VMS I: 443); Ku^P *Patasaari* 'saar Riitsoos' < *pata* '(savi- või metall)pott, pada'; Ku^P *Touksaari* < *touko* ~ *tõuko* 'tõug, tõuvili'. Ku^P *Romasaari* atribuudi tähendus on tundmata. Kahes Kukkuzi sekundaarses soosaarenimes esineb eespool mainitud *sürgü*: Ku^P *Matosoo sürgü*; Ku^P *Revoosoo sürgü*.

Sekundaarseid soonimesid on teada vähe, sh Ku^P *Jefimpelloo soo* < mehenimi *Jefim* (< vn *Ефим*) + *pelto* : *pello* 'põld' (vt ka 5.1); Ku^T *Jessinpellonsoo* (vt 5.1 ja 5.2); Ra^{EM} *Tõrvaz-nõmmõ-soo* (vt ka 5.2); Ra^{EM} *Valkõõ-nõmmõ-soo* (sellenimelist nõmme pole registreeritud); Ra^{EK} *Vehkjärvee soo* < *vehkä* ~ *võhka* 'võhk (taim)' (vt 4.3). Kukkuzi nimedel esineb *n*-lõpuline genitiiv nagu isuri ja soome keeleski. Paar soonime seostub küla või selle osaga: Ku^P *Alapaa soo* < Ku^P *Alappa* 'Kukkuzi üks ots, mis asus Lauga jõe kaldal teisest külaotsast madalamal' < *alapi* : *alapaa* 'allpool asuv' (vrd J K *alõpi* : *alõpaa* 'madalam'); Lu^{EK} *Kukkõzii soo*.

2.3. Mäenimed

Mäenimesid on üsna palju. Nende determinant on enamasti *mäči* 'mägi', harva ka *mätáz* 'küngas', mille põhiliseks tähenduseks ongi

'mätas'. Ühel juhul (Lu^{EK} *Aarmakallaz = Aaromäči*) on liigisõnaks *kallaz* 'mägi; mäeveer', mis on arenenud esialgsest tähendusest 'kallas, rand' juba enne XV sajandit, vrd kreevini *kalla orku* 'mäejalam'. Kukkuzi nimes esineb erandlikult ka *sürgü* (vt ka 2.2).

Primaarsete mäenimede atribuudina võib esineda mõni looduslik üksikobjekt: (Kõ^E) *Bugor-mäči* < vn *бугор* 'küngas' (vrd vdj *bugra* 'küngas' < vn); Ra^{A1} *Lähtee mäči* 'mägi allikaga Jõgõperä Kuningvallas' < *lähe* : *lähtee* 'läte, allikas'; J^{EK} *Lähtepäälüz* 'mägi Jõgõperält Narvuzi poole viiva tee ääres' < *lähe* : *lähte* + *päälüz* ~ *päällüz* 'pealne; tipp'). Mäe nimi võib olla saadud ka puude kogumist.

Kivise koha järgi on oma nime pärinud Li^{A1} *Čivikal'lo* 'mingi mägi', Vp^B *Чивикаллэ* [Čivikal'lo] (*Chivikallo*) 'kivine järsk mägi Limonadkal', Lu-Li^{A1} *Čivikal'lo mäči*, Lu^{ES} *Čivikal'loo mäči* 'mägi Liivčülä-Jõgõperä tee ääres Liivčüläst minnes vasakut kätt', Lu^{A1} *Čivikal'looo mätaz* < *čivi* 'kivi' + *kal'lio* 'kivistik'. Puude või nende kogumi nimetusest on tuletatud (J) *Aapamätaz* (rahvalaulus) < *aapa* 'haab' (Ariste 1960: 52); M^{A2} M^{EK} *Pihkumäči* 'mägi Mati küla lähedal' < *pihku* 'mänd'; X^{A2} *Pihkuzikkomäči* < *pihkuzikko* 'männik'. Loomariigi esindajate nimetustega seostuvad (Ku)^P *Suteselkä* (talletatud ainult metsanimes, vt 2.1) < *susi* : *sutee* 'hunt : huntide' + *selkä* : *selää* 'selg (tõenäoliselt mäeseljak)'; Ja^T *Varesmäči* (vn *зора Воронина*), Ja^{EK}-Lensu *Varõsmäči* 'mägi Jarvigoiščülä lähedal', Ja^{A2} *Varõzmäči* < *varõz* 'vares'.

Kiige asukohaga seondub Kõ^{EK} *Lõõkku-mäči*, M^{A2} *Lõõkkumäči* < *lõõkku* 'siin: kiik'. Lu^{ES} *Mõizaamäči* ('mägi Luuditsa ja Rüsümäe vahel' < *mõiza* 'mõis') paikneb endise mõisa lähedal. Kiriku või kunagise hiiekohaga on ühenduses L^T *Čerikkommäči*, Lu^{EK} *Čerikkomäči* 'koht Lempola külas', J^{A2} *Čerikkomäči* 'mägi Kattila ja Mati vahel', K^{EK} *Čerikkomäči* < *čerikko* 'kirik' (vrd is *Kirgommägi* ~ *Kirgomägi*, ka IMS: mägi) ning K^T-Koski *Idjeemäči* ~ *Iisimäči*, M^{A2} M^T *Iisimäči* < **iisi* : **iijee* 'hiis'; Ma^K *Iijee päällüz* 'lehtpuudega mägi Mahu lähedal' < *päällüz* ~ *päällüz* 'pealne'. Pole teada, et Kattila Kullamäe ehk Kuldse mäega seonduks mõni lugu, ometi on lähtesõnad selge tähendusega: M^{EK} *Kultamäči* 'mägi Kattila Suur-Õttsas'. M^{A1} *Kulta-mäči* < *kulta* 'kuld'; P^{EK} *Kultanõ mäči* 'mägi Kattila Suur-Õttsas' < *kultanõ* 'kuldne' (vrd E-Ing *Kultmäki* Kullakülas). Samuti pole andmeid, et (Lu)^{A1} *Rissimäči* seostuks ristiga. Ühes rahvalaulus esineb (J) *Pühämäči* (Ariste 1960: 52) < *pühä* 'püha'.

Ra^{EK} *Savipajamäci* 'rinnatis maantee ääres Jõgõperä küla lähistel < **savipaja* < *savi* + *paja* 'sepapaja, sepikoda'. Näikse, et üldsõna *paja* on tähistanud peale sepikoja ka teiste käsitööliste töökohta. Arheoloogiliselt pole tõestatud, et (K)^{EK} *Lidnaamäci*, K^{A2} *Lidnamäci* näitab muistse linnuse asukohta (**lidnaamäci* < *lidna* 'linn' + *mäci*). Küla järgi on nimetatud (Kõ)^E *Čülen-mäci*; M^{EK} *Čülämäci* < *čülä* 'küla' ja Li^{ES} *Kattilaamäci* 'mägi Kattila juures'.⁷

Tõenäoliselt kuju või muu omaduse järgi on tekkinud toponüümid J^{EK} Li^{EK} Lu^{EK} Ra^{EK} *Aaromäci* 'kõrge kungas Jõgõperä lähedal', J^{A1} *Aaromäci* ~ *Aar-mäci* 'mägi Jõgõperäl, kus asub kool', Ra^{A1} *Aaro mäci* 'mägi, millel asub Jõgõperä kirik', Vp^B *Apomake* (*Aromake*) [*Aromake* = *Aaromäki*] 'hiljem nimetatud Limonadka' [ebaõige samastus! Vt 4.6] < *aarto* : *aroo* 'sard'; Ku^P *Talkkunamäki* 'mägi *Vuhaoja* (vt 4.5) ääres' < *talkkuna* 'kama'. Öeldu näikse kehtivat ka Lu^{EK} *Pungõrmäci* 'koht Kõrvõttulas Süväjärve läheduses' suhtes. Apellatiivi **pungõr* pole vadja keeles registreeritud. Tõenäoliselt on tegu teatud konsonandijärgse eviva deskriptiivsõnaga, vrd Ku *pengere*, is *penger* 'laugjas mäerinnak; veeluse laiu nõlv; söödilapp, põllupeenar', sm *penger* 'järsak; astang; vall', Ku *pünkkä* 'kõrgem koht jõe või mere põhjas', ee *põngas* 'põndak' (VMS II: 277), *Rannapungerja* (EKNR), antud juhul ehk **punk*-tüve derivaadiga, vrd ka ee *pungis*.

Inimese eesnimest tuleneb Lu^{EM} *Pet'jo-mäci* 'mägi, seal elanud asuniku nime järgi', Lu^{EK} *Pet'juu mäci*, Vp^B *Петюмячи* [*Pet'umäci*] 'osa Limonadkast' < mehenimi *Pet'u* deminutiivsufiksiga *-u*, vrd *Mat'u*, *Tat'u* jt (Saar 2016: 180; vn *Петя* < *Пётр*).

Algtähenduse poolest on mõneti ebakindel (Kõ)^{EK} *Kaarlõmäci* 'tõenäoliselt mägi Kõrvõttula lähedal', (M)^{A1} (M)^{EK} *Kaarnaa mäci*, Kõ^{A2} M^{A1} *Kaarnaa mäci* ~ *Kaarlõmäci*, sest vadja keelest pole leida sobivat lähtesõna, vaevalt, et lähtesõnaks on *kaarna* 'puust ujuk noodal' (vrd is *kaarna* 'kork; tohust ujuk; kuuse ja männikoor', sm *kaarna*). Seepärast võiks oletada seni registreerimata linnunimetust **kaarna* 'kaaren, ronk'. Kas *Kaarlõd* on tekkinud häälikumuutuse *rn* > *rl* tagajärjel, vajaks eraldi uurimist.

⁷ Mati keelejuhi Petra Boranovi teatel: *Med'd'ee čülä on varaapõd õllu Čülämäjell. Siäll on siied i ravvaa pazgad. Pajaa siha on siäll* 'Meie küla on varem olnud Külämäel. Seal on sütt ja rauaräbu. Sepikoja koht on seal' (VE I: 169; Ariste 1977: 30). Seega kummagi mäe nimi on erinevat algupära.

Mäe tähenduses on ühel juhul kasutatud I^{A1} (I^{EK}) *Čüläpää* 'mägi Ičäpäiväst lääne pool', I^{A2} *Čülä-pää*) ka üldsõna *pää*, mispuhul areng on toimunud tõenäoliselt suunas 'elusolendi pea' → 'millegi tipp' → 'mäetipp' → 'mägi'. Apellatiiv *veero* ~ *veeru* 'mäeveer, -rinnak' esineb ühes terminnimes (Ma^K *Veero* 'mingi mäerinnak').

Sekundaarsetest mäenimedest seostub osa veekogudega, nagu P^{EK} *Sumaa jõgõõ mäci* (vt 4.4); Lu^{EK} *Vehkjärvee mäci*, Lu-Li^{A1} *Võhkajärvi mäci*, Lu^{EK} *Võhkjärvee mätaz*, Lu^{ES} *Võhkõjävrii mäci* 'mägi Võhkjärve ääres' (vt 4.3); Ku^P *Vuhaojaapäälüz* (vt 4.5). Oru järgi on saanud nime P^{EK} *Orguo mäci* (vt 2.4). Nimelise kiviga seondub (K)^{EK} *Rigovaa mäci* (vt 2.6). Primaarsest mäenimest on tekkinud külanimi ja sellest omakorda uus mäenimi Lu^{ES} *Rizümäee mäci* 'Rüsümäe küla lähedal'. Teisest kohanimest pärineb ka Lu^{EK} *Soikkolaa mäci*.

Huvipakkuv on lisada, et vadjalastel on mäe- ja künkanimelisi külasid ja isegi üks linn: J^{EK} *Iivõni-mäci*, Lu^{EK} *Ivana-mäci*, 'Jaanelinn'; I^{EK} Ma^K *Mäci* 'Ičäpäivä'; (M)^{EK} *Mäčive* 'Kattila' (vrd *Mäčivee ranta* 'mäginurk Kattilalt Kingissepani' (vrd is *Mägi* '[asula] Kabrio kandis', *Mägõvem poolez* 'Kabrio kandis', Laanest 1997: 120–121); liite *-ve* ~ *-võ* kohta vt Ariste 1967: 80); Lu^{EK} *Mättää čülä* ~ *Mättüzii čülä* 'Gorki küla Soikkola poolsaarel'; Lu^{EK} Li^{EK} M^{EK} *Risumäci* 'Rüsümäe küla', Lu^{EK} *Rüčümä* ~ *Rüsümä* ~ *Rüsümä čülä* ~ *Rüsümä-čülä* ~ *Rüsümäci* ~ *Rüsümäe čülä*; Li^{EK}-Lensu; *Savimäci* 'küla Soikkola poolsaarel', Lu^{EK} *Savimäci* ~ *Savimäe* (is *Savimää* 'küla Soikkola poolsaarel', vn Глинки).

Ebaselge päritoluga on J^{EK}-Tsvetkov *Halik-mäci*, sest atribuudi esialgne tähendus ja tähistav primaarobjekt pole teada, vrd (J^{EK}-Tsvetkov) *Halikka* '1. koht Rajo küla ümbruses; 2. Rajo küla läbiv oja, mis suubub Laugasse; 3. heinamaa, kust nimetatud oja saab alguse', (Ra)^{EK} *Halikaa õja*, J^{A1} Ra^{EK} *Halikaa niittü*, Ra^{A1} *Halikaaniittü* 'heinamaa Jõgõperäl', (J)^{Ts} *Halikkõ* ['mingi koht, kus kasvab männimets, millest tehti maantee läbi' (Tsvetkov 1995: Halikkõ, hongõkõz, petäiin)]. Sõnaalguline *h* näitab, et tegu pole vadja, vaid pigem soome või isuri nimega. Sellega saab kõrvutada soome vallanime *Halikko* ja vähem tõenäoliselt linnaosanime *Halinen*, mille lähteks peetakse kas saksa päritolu isikunime (vrd keskaegne *Halike*) või genuiinset antroponüümi **Halikka* *halu*-tüvega

'tahtma' (SPK).⁸ Vepslaste alalt on Süväri jõe äärest talletatud järve-nimi *Галик*, mis tuletatakse samuti isikunimest, vrd *Дениско Галиков* ja *Никитка Галиков* Sortovala pogostis (Ruoppila 1943: 83). Leningradi oblasti atlase järgi paikneb mahajäetud paik **Halikk* (*ур[очище] Галик*) Narvuzi (vn *Куземкино*) lähedal, seega Rajost linnulennult nelja-viie kilomeetri kaugusel Lauga ääres (JZL: 16). Pole selge, kas see oli üksik majapidamine või väike külake. Selle oletatav asutaja või kunagine omanik võis olla Halikka, kelle nimi pärandus ka ojale, mis algab väidetavalt Rajo lähedalt ja suubub Laugasse, ning oja läheduses laiuvale heinamaale ja/või soole. Isuritelt on talletatud *Halikka* ~ *Haligam pooli* 'külad Soikkolast Narva poole, Kõhtčizelt otse lõunasse'. Niiviisi näikse neil toponüüm olevat muutunud umbmääraseks laiema piirkonna nimeks. See tõendab, kuidas kohanime tekkekohast üha perifeersemlt paikneva paiga nime puhul muutub selle tähendus laiemat piirkonda haaravalt umbmäärasemaks. D. Tsvetkovi sedelkogus mitmes kohas leiduva *Halikkõ* on Jõgõperä sõnaraamatusse iseseisva märksõnana lisatud selle koostaja Johanna Laakso ning täpsustanud maakohta ilmselt isuri sõnaraamatust laenatud lausepoolega 'külad Soikkolast Narva poole'.

2.4. Orunimed

Kohanimekartoteegis on kirjas vaid kaks orunime: determinandita I^{A1} I^{A2} I^{EK} *Čülānaluz* 'org Ičäpäiväst Kabrio poole' < *čülä* 'küla' + *aluz* 'siin: alus, alune' ja terminnimi P^{EK} *Orko* 'org Pummala külas või selle lähistel' (vrd is *Orgo*).

2.5. Nõmmenimed

Päris kindlaid nõmmenimesid pole talletatud, küll on aga aegade jooksul pandud kirja kolm *nõmmi*-determinandiga nime: Vp^B *Чивикономми* [*Čivikkonommi* = *Čivikkonõmmi*] 'Liivčüla-tagused heinamaad' < *čivikko* 'kivistik; kivine' (vrd ka *Vai Kiviku* (tal) < *kivik*

⁸ Päris võimatu pole ühendada vene eesnimede *Фал* ja *Фалей* (< *Фалалей*) hüpoteetilise deminutiivse läänemeresoome vastega **Hal-ikka*. Oletuse tõenäosust vähendab oluliselt vastavuse vn *φ* ~ lms *h* piirdumine teadaolevalt vaid ühe isuri nimega *Hiil'o* < *Филимон* (Saar 2016: 168).

'kivine koht', VMS I: 239; is *Kivikko* ~ *Kivikkoniittü*, IMS: *kivikko*), identifitseerimata kohanimi *Ma^K Mäčevee nõmmi* (vrd *Mäčive* 'Kattila', vt 2.3 ja 4.5) ning *Ra^{EK} Tõrvaznõmmi*, *J^{EK} Tõrvõz-nõmmi* ~ *Tõrvõz-nõmme* 'nõmm? Jõgõperä ja Narvuzi küla vahel' < *tõrvaz* 'tõrvas, vaigune puu'. Mainiksime siinkohal veel teadmata sisuga terminkohanime *J Liivikko* < *liivikko* 'liivik; metsasalu?'; viimane tähendus on kahtlemata sekundaarne, esialgne tähendus seondub sõnaga *liiva* 'liiv'.

2.6. Kiviniimed

Vadja kiviniimesid on talletatud vähe. Nende determinandiks on *čivi* ~ *Ku kivi*. Enamasti on tegu primaarnimedega, millest osa seondub isikunimega. Nendest *K^{EK} Krigovaa čivi*, *K^{A1} Rikovaa čivi* ~ *Riigova čivi* 'kivi Savvokkala ja Lempola vahelises metsas' puhul jutustatakse lugu, milles olevat selle kivi juures saanud lihavõttemuna veeretamisel surma keegi Grigori ja kuhu olevat pärastpoole kogunenud rituaalide sooritamiseks. Näikse, et kivi nimi pole ühenduses eesnimega Grigori, sest teadaolevalt pole registreeritud eesnimeliidet *-va*. Pigem on tegemist venepärase perekonnanimega *Krigov*, mille kandjaid elab veebi andmeil ka tänapäeval.

Kõrvõttula lähedases metsas kõrgub *X^{A2} Us'o-čivi* 'Ustinja kivi' < eesnimi **Us'o* < naisenimi *Ustinja* (vrd vn *Устя* < *Устинья*) jt. Rituaalidega liituvad ka *X^{A2} Iiliää čived* 'kivid Pummalas, kus eeliapäeval ohverdati' (vt 2.1); *X^{A2} Liuččivi* 'kivi Ičäpäivä lähedal, millel teatud päevadel lasti rituaalset liugu' < *liuku* 'liug' (vrd *liukumäči* 'liumägi'); *X^{A2} Čivirõukko* 'kivihunnik Matis [ohvrikohana]' < *rõukko* '(ohvrikivi)hunnik'. Väljaspool usundisfääri olevaks kivinimeks on *Ku^E Lohkinain kivi* < is *lohkinain* 'lõhkine' (vrd vdj *lõhčïnain*). Jõe järgi on teiseselt saanud oma nime *Ku^P Rosonaa kivi* 'Rosona jõe alguses Lauga jõe lähedal asuv kivi'.⁹

⁹ Ilmar Talve (1981: 1.2.1) mainis Kattila lähedases metsas asuvat ohvrikivi soomekeelse nimega Isokivi. Kas vadja nimi oli **Isočivi*, pole teada. Vähemalt Luuditsas oli soome laensõna *iso* 'suur' tuntud (VKS).

3. Rannajooneobjektide nimed

Vee ja maismaa piirile jäävate rannajooneobjektide nimede hulka kuuluvad randade, poolsaarte, neemede, madalike, saarte ja laidude nimed. Eriti madalike, saarte ja laidude nimesid võib peale vadja keele pärineda ka teistest läänemeresoome keeltest. Vadjalased – ja mitte ainult nemad – ei teinud alati selget vahet karide ja laidude ning puhuti isegi saarte ja madalike vahel. Seepärast on nende nimede liigitamine mõneti tinglik.

3.1. Rannanimed

Rannanimede liigisõnaks on *ranta* 'rand'. Tegu on sekundaarsete nimedega. Enamik mererandu, täpsemini Soome lahe randu on nimeetatud küla või muu asula järgi: Lu-Li^{ES} *Hakajaa ranta* 'mererand Kaipala rannast ida poole'; Lu-Li^{ES} *Kaipalaa ranta* 'mererand Kurkola rannast ida poole'; Lu-Li^{ES} *Konnuu ranta* 'mererand Hakajast ida poole'; Lu^{A1} Lu-Li^{ES} *Kurkulaa ranta* 'mererand Kurkola küla all'; Lu^{ES} *Kõhčizõdõ ranta* 'mererand Kõhtsõ küla all', (Lu)^{EK} *Kõhtsõ ranta*; Lu^{ES} *Liivčü-lää ranta* 'mererand Liivčülä all'; Lu^{A1} Lu^{ES} *Logaa ranta* 'rannaosa Soikkola poolsaarel', Lu^{A1} *Looranta*; Lu^{EK} *Luutsaa Leesii ranta* 'mererand Luuditsa all' < *leesi* 'leetseljak'; Lu^{A1} Lu^{ES} Lu-Li^{ES} *Luutsaa ranta* 'mererand Luuditsa all'; Lu-Li^{ES} *Pakarii ranta* 'Narva-Jõesuu mererand'; Lu-Li^{ES} *Pärispää ranta* 'mererand Pärispää küla all', Lu^{A1} *Pärs-pää ranta*; Lu-Li^{ES} *Ropsuu ranta* 'mererand Kontu rannast ida poole'; Lu^{A1} *Viibijää rant*, Lu^{ES} *Viib'aa ranta* 'mererand lääne pool Laugat'; Lu^{ES} *Viistinaa ranta* 'rannaosa küla all Soikkolas', Lu^{A1} *Viistinaa ranta*.

Soome lahe rannikuosa Lu^{ES} *Laukaa ranta* 'mererand ida pool Lauga jõge', Lu^{A1} *Laukaaranta* on nimetatud merre suubuva jõe järgi. Leidub ka paar erinime, sh determinandita Vp^B *Греÿву (Grejvi)* 'Soome lahe kalda osa, Luuditsa jõest Lauga jõeni, mida on alati kasutatud heinamaana', (Lu)^{A1} *Greivi*, Ra^{A1} *Kreivi-ranta* 'heinamaa Jõgõperäl' < sm *kreivi* 'krahv' (rannaala kuuluvuse alusel?); Lu-Li^{ES} *Lutoo ranta* 'mererand, [kuid pole selge, kas jääb] Vibijää rannast ida või lääne poole' < ? is *luudo* 'kari, rahu; [ilmselt ka] laid' (vrd vdj *looto*); Li^{A1} *Muussa* = *Liivõčülä ranta*, Lu^{ES} *Muuzõdõ ranta* 'väike mererannalõik Liivčülä all' (vt ka 2.1, 4.3, 4.4 ja 5.2). Metsa, järve, jõe, rannikuosa ja maa-nurga nime *Muussa* : *Muusaa* ~ *Muuzõdõ* puhul pole päris selge, mida

ta esialgu tähendas ja millist objekti ta neist tähistas.¹⁰ Probleemi ei aita lahendada ka kunagisel vadjaraste elanike alal Iisaku kandis asunud talu nimi *Muusa* (EK).

Oma nimi võis olla ka jõe, järve ja oja rannal: Lu^{ES} *Jõgõõ ranta* 'Tõrvajõe kallas mõlemal pool jõge' < *jõki* : *jõgõõ* 'jõgi : jõe' (siinpuhul *Jõki* terminnimenena); Ku^T *Järvenranta* (põld) < *järvi* 'järv' (vt 5.2) ning Ra^{A1} *Väärnõjaa ranta* (vt ka *Väärä-õja*, 4.5). Kahe viimase toponüümi täiendosa sisaldab isuri- või soomepärasest genitiivitunnust *-n*. Pole enam teada, kas kohanimi J^{A1} *Mitrofonaa ranta* (< mehenimi; vrd vn *Митрофан*) tähistab Soome lahe randa või Lauga jõe kallast.

3.2. Poolsaare- ja neemenimed

Vadja keeles on üldsõna *neemi* 'neem' küll olemas, kuid toponüümi determinandina kasutatakse seda tänini talletatud kohanimedes vaid ühel korral. Tavaliselt esinevad liigisõna funktsioonis apellatiivid *nenä*, *nukka* ja *nurkka* '(maa)nina, neem', samuti isuri keeles. *Nina* ja *nurk*, samuti *pea* on tavalised ka eesti keeles (Päll 2020: 299). Eri sõna poolsaare tähistamiseks puudub, seepärast nad ei eristu nime poolest väiksematest neemedest ja neemikutest. Algsem nimetus näikse olevat *pää*, vrd *Pärnis-pää* ~ *Pärspää nenä* < *pärnine* ~ *pärnäne* 'pärnane, [pärnadena]' + *pää* + *nenä* (vrd ee *Pärispea* < **Pärnispää* < *pärn*, EKNR; vt ka Päll 2020: 242, 286); *Kolgaapää nukka* < *kolkka* : *kolkaa* 'nurk, [kõrvaline koht?]' + *pää* + *nukka*. Eesti keeles kasutatakse sõna *pool-saar* peamiselt kirjakeeles, rahvasuus on tuntud teised sõnad (vt Päll 2020: 299).

Primaarseid neemenimesid on vähe: Ku^P *Hijjee nukka* ~ *Hijjeenukka* 'neem Lauga jõe ja Kukkuzi järvest (vt 4.3 allmärkus) algava lisajõe vahel' < **hiisi* 'hiis'; Ku^P *Kivinenä* 'Lauga jõkke ulatuv neemke' < *kivi*; Lj^{EK} Lu^{EK} *Muhuu nenä* 'neem Kurkola poolsaarel' < is, sm *muhku* : *muhun* 'muhk, kühm', vrd sm *muha* ~ *muho* ~ *muhu* 'soine maa' (vrd ee *Muhu*, EKNR; sm *Muhniemi*, *Muhos*, SPK); I^{A2} *Piččä neemi* (põld, vt 5.2) < *piččä* 'pikk' (vn *мыс Долгой*); Ku^E *Pitki-nenä* < is *pitki* 'pikk'. Kohanime Ku^P *Kuuzippaa nenä* asukoht ja tähendus on tundmata. Ku^P

¹⁰ Huvitav teada, et Lõuna-Lätis Bauska kandis, kuhu olid sõjavangidena Bauska kindlust ehitama küüditatud kreevinite nime all tuntud vadjalased, voolab Mūsa jõgi.

Laukaa nenä võib olla sama mis *Kivinenä*. Seega polnud genitiivne *Muhuu* algselt vadja lekseeme, vrd *muhku* : *muhguu*.

Talletatud neeme- ja poolsaarenimed on tekkelt peaaesjalikult sekundaarsed: J^{EK} *Kolgapää nenä*, Lu^{EK} *Kolgaapäa nukka* 'Kolgapää neem' (*мыс Колганя*); J^{Ts} *Kurkolaa nenä* ['Kurgola neem'] (vn *мыс Кургальский*); Lu^{EK} *Pärspää nenä* 'Pärspää neem', Lu *Pärspää nukka* 'Pärspää neem' (VKS), Lu^{EK} *Pärspää nurkk* 'Pärspää neeme tipp', J^{Ts} *Pärnis-pää* 'neem'; Lu^{EK} *Soikkola ~ Soikkola nenä* 'Soikkola poolsaar', Lu^{EK} *Soikkola nukka*, Lu *Soikkolaa nurkka* 'Soikkola [poolsaare] nina' (vn *Сойкинский полуостров*; VKS). Neis peegeldub sageli varasem neemenimi *pää*. Sekundaarselt on Kukkuzi küla otsa järgi saanud nime Ku^P *Dubrova neeme* (VKSis sõnakuju *neeme* puudub).

3.3. Madalikunimed

Meremadalikunimede liigisõnaks on *matala* nagu ka eesti kohanimedes *madal* (vt Päll 2020: 302), samuti is *mataala* (vrd ka deminutiivne terminnimi *Madaloi* 'Loanküla kalapüügikoht'). Nende algupära on kirev. Madalikunimedes kajastuvad värvus (Lu^{EK} *Halli matala* 'madalik Soome lahes Penisaare juures' < *halli* 'hall'), ilmakaar (Lu^{EK} *Läns-looto* 'Läänemadalik' < vdj *länsi* ~ *läns*, is *läns* 'lääs' + *looto* 'laid'); linnunimetus (Lu^{EK} *Varõhsi* 'kaardil: Läns-looto madalik Soome lahes', Lu-Li^{A1} *Varõsõõ matala*, Lu^{ES} *Varõzõmatalad* 'madalad Soikkola ja Seiskari saare vahel' < *varõz* 'vares', vrd is *Variksemmataala* 'Soikkola rannast umbes 15 km kaugusel asuv madalik, mis paikneb nn *Välimadaloiz*'); asend (Lu^{ES} *Välimatala* 'madalik Soikkola poolsaare ja Seiskari saare vahel', Lu-Li^{A1} *Välimatala*, Lu^{A1} *Välimatalad* 'madalik poole maa peal Seiskari saarte ja Soikkola poolsaare vahel' < *väli* 'vahe', vrd is *Välimataalad* 'Seiskari ja Soikkola vahel asuvad madalikud, kus kalastati'); rannik (Lu^{ES} *Rantamatala* 'madal meres Luuditsa ja Liivcülä vahel, 500 m kaugusel rannast', Lu-Li^{A1} *Rantamatala* < *ranta* 'rand'); naisenimi (Lu-Li^{A1} Lu-Li^{ES} *Marii matala* 'madalik Mari laiu lähedal', vrd is *Mari* ~ *Marimmataala* ~ *Marim mataalad* 'Lauga jõe suudmest umbes 4 km kaugusel laiuv madalik' (ka IMS: *mataala*) < eesnimi *Mari*); küla (Lu^{A1} *Viistinaa matalad*).

Omapärane madalikunimi on Lu^{EK} *Reimasaari* 'madalik Soome lahes' < *reima* 'madalik' + *saari* (vn *остров Ремуцаар*; vt ka 3.4), milles väljendub ilmekalt ebaselge piir madaliku ja saare vahel. Toponüümi

Lu^{ES} *Mohnii matalad* 'madalikud Seiskari saare lähedal Soome vetes' ja is *Mohnim mataala* (ka IMS: mataala) päritolu on ebaselge nagu ka Eesti vetes asuva Mohni saare nimi (vt EKNR). Jõemadalikest on talletatud üksnes Ku^P *Sepää mätáz* 'madal koht Lauga jões' < *seppä* 'sepp' + *mätáz* 'mätas; küngas'.



Joonis 2. Soome lahe idaosa vadja nimedega. Kaardi autor on Raivo Aunap.

3.4. Saarenimed

Vete poolt ümbritsetud saarte nimede determinandiks on *saari*.¹¹ Eri-inevalt eesti keelest (vt Päll 2020: 300) ei nimetata vadja keeles saari laidudeks. Saarenimede põhimassi moodustavad Soome lahe saarte nimed, mis on vadja keelde tulnud ilmselt mitmest keelest, mistõttu nende etümoloogial ja tähendusrühmade moodustamisel siinkohal ei peatuta. Üldiselt kajastub saarenimedes puudekogum, suurus, külanimi jm.

¹¹ Sama põhisonaga on ka metsa- ja soosaarte nimed (vt 2.1. ja 2.2). Erandlikult on tögämisel Liivõulä külaotsi nimetatud saarteks: Lu-Li^{ES} *Kattiisaari* < *katti* : *katii* 'kass : kassi' ja Lu-Li^{ES} *Konnaasaari* < *konna* 'konn'.

Läänemere saartest on Eesti alalt talletatud kahe suurima saare nimi: Lu^{EK} *Hiitasaari* 'Hiiumaa', Lu^{EK} *Iiumaa* 'Hiiumaa'; J^{EK} Lu^{EK} *Saarõmaa* 'Saaremaa'; viimane pärineb, tõsi küll, rahvalaulust: *saijõd on tootu Saarõmaaltõ* 'saiad on toodud Saaremaalt' (vrd is *Saaremmaa* 'Seiskari', *Saaremmaat* 'Soomelahe saared'),¹² väikesaartest üksnes Lu^{EK} *Suuroppi* 'Suurupi'. K^T *Karussaare* (heinamaa, vt 5.2; e-lõpp võib olla talletaja eestipärasus) ja (Ku)^P *Karuusaari* seonduvad loomanime-tusega *karu*. Ku^P *Terešksaari* on ühenduses mehenimega *Tereška* < vn *Терешку* (vrd vdj *Teroška*, se *Teresk*; Saar 2016: 172).

Vadjalastele olid tuntud järgmised Soome lahe saared ja saarestikud (vt joonis 2): Ra^{EK} *Koivisto*, J^{EK} *Koivistu*, Ra^{EK} *Koivistoo saari* 'Koivisto saar [õigemini 'saared Karjala kannasel paikneva Primorski linna lähedal'; vn *Березовые острова*; rts *Björkö*]', vrd is *Koivisson tee* 'mingi Soome lahe väil Soikkolast vaadates'; J^{EK} Li^{EK} *Kukuri* 'väike saar Seiskari juures' (vrd sm *Kukkouri* ~ *Koukouri*; Iisaku *Kukkuri* (talu));¹³ X^{A2} *Laugassaari*, Lu-Li^{ES} *Lavaasaari*, J^{EK} Li^{EK} Lu^{EK} *Lavasaari*, J^{Ts} *Lava saari* ~ *Lava-saari*, Lu^{A1} *Lavassaari* (ee *Lavassaar*, sm *Lavansaari*, is *Lauvassaari* (IMS: Lauvaz, vn *Мощный*, rts *Lövskär*); (Lu)^{A1} *Luut-saa saari*; Lu^{EK} *Narvi* ~ *Narvisaari* 'saar Soome lahes', Lu^{A1} *Narvi* ~ *Narvisaari* (vn *Нарва*); (Lu)^{A1} Lu^{EK} *Peni*, J^{EK} Li^{EK} Lu^{EK} Lu-Li^{ES} (Ra)^{A1} *Penisaari* 'saareke Seiskari saare lähedal' (is *Peni*; vn *Малый*, varem *Пенисаару*; rts *Peni-Ön* ~ *Penisari*); Lu^{EK} *Reimasaari* 'madalik Soome lahes' < *reima* 'madalik' (saarenimena pole talletatud, vt 3.3); vrd is *Reimi* ~ *Reimisaari* 'saar Kurgola poolsaare lähedal' (ka IMS: saari; vn *Ремисаар*, rts *Ramö*); X^{A2} *Saari* 'Kotlin' (vn *Котлин*), M^K *Saarõ*, ka is *Saari* 'Kroonlinn [Kotlinil]' (IMS: saari); Lu^{EK}-Lenu *Seiskaru* 'Seiskari saar Soome lahes', Lu-Li^{EM} *Seitse-kaari*, Lu^{EK} *Seitsekaaro*, Lu^{EK} *Seitse-kaarto*, Lu-Li^{ES} *Seitsekaarto* 'Seiskari saar', Lu^{EK}-Lenu *Seitsekaartu*,

¹² Seda, et vadja näites kajastub meie Saaremaa, näikse osutavat sama rahvalaulu paralleel-värss: *Viinad on tootu Viromaaltõ* 'Viinad on toodud Eestimaalt' (Ariste 1960: 60). Ent päris kindel ei saa olla, vrd teises rahvalaulus *tuõ siä, uni, ulkomaalt, / Saarõmaalt, Savvumaalt* 'tule sa, uni, kaugelt maalt, Saaremaalt, Savomaalt' või *kokki oli tootu Koivisoossa / a kokii poik oli tootu Saaremmaalta* 'Kokk oli toodud Koivisoost, aga kokapoeg oli toodud Saaremaalt' (Ariste 1986: 10, 46). Siinkirjutaja meelest peaks keelejuhi *Koivisoossa* olla *Koivisto* : *Koivistoo* vadjapärase muutus, mis tähistab tegelikult Soome lahes asuvat Koivisto saarestikku või mõnd muud Koivistot (vt ka 3.4). Seda on ilmselt põhjustanud isuri keele käänamisele iseloomuliku noomeniliite vaheldus *-sto-* : *-sso-*, vrd *Koivisson tee* (IMS: Koivisto).

¹³ *Koukouri* on kindlussaar Soomes Kotka linnas.

Li^{EK} *Seitsikaaro*, Lu^{EK} *Seitskaaro* ~ *Seitskaaru* ~ *Seitskaro*, J^{Ts} *Seitts kaarto*, Lu^{A1} *Seitskaarto*, J^{EK} *Seitskar* ~ *Seiskar*, J^{EK} *Seitsäkaarto* ~ *Seitskaarto*, Lu^{A1} *Seitskaaröd* (is *Seitsekaardo* ~ *Seitskaarto*, vn *Сецкар*; rts *Seitskär*); Lu^{A1} *Someri* 'saar [Soome lahe idaosas 25 km kaugusel Soome mandriosast]' (sm *Someri*, rts *Sommarö* vn *Остров Маяк*, varem *Коммерс*; vrd is *Someröi* (küla), *Sommeered* 'väljak Viistinäs', *Sommeerimägi* 'mägi Loanküläs', põllunimed *Üläsomerit*, *Alasomerit* < *somer* : *sommeerin* 'sõmerliiv'); J^{EK} Lu^{EK} *Suursaari* 'Suursaar' (is *Suursaari*, vn *Гогланд*; rts *Hogland*, varem *Högland*); J^{Ts} *Tüttersaari*, Lu^{EK} *Tüttäre* 'Tütarsaar', J^{EK} Li^{EK} *Tüttärsaari* ~ *Tütärsaari* 'Tütarsaar Soome lahes', vrd is *Tüttersaari*, vn *Тюмерс*; Lu^{EK} *Peen Tüttäre* ['Väike Tütarsaar'] (vn *Малый Тюмерс*; rts *Lilla Tyterskär*); Lu^{EK} *Suur Tüttäre* ['Suur Tütarsaar'] (vn *Большой Тюмерс*, rts (*Stora*) *Tyterskär*).

Vdj *Laugassaari* ja sellele vastav isuri toponüüm näikse olevat seostunud Lauga jõe nimega (vt 4.4.). *Saari* kohta vt Ernits 2020. Seiskari saare vadja nimekujuude lõpuosa varieerumine on tingitud ilmselt sellest, et laeva- ja muude kaarte tähistamiseks olid kasutusel võrdväärsed teisendid *kaari* ~ *kaarto* ~ *kaarö*. Seega on vadjalased tõlgendanud saare nimeks 'seitse kaart'. Kirjasõnas võib leida vähemalt kaht seisukohta: ühe järgi pärineb toponüüm soome sõnadest *seitsen* 'seitse' ja *kari* 'kari, madalik', teine oletus toetub rootsi keelele, lähtudes apellatiividest *sjö* 'meri' ja *skär* 'skäär, laid' (OS).

Neist determinandita saarenimed on *Koivisto*, *Kukuri*, *Narvi*, *Seitsekaarto*, *Someri* ning *Tüttäre*, sh *Peen Tüttäre* ja *Suur Tüttäre*. Silmatorkav on Seiskari nimevariantide rohkus. Terminnime hulka kuulub *Saari*.

3.5. Laiunimed

Laiunimede tavaliseks determinandiks on *looto* (is *loodo*), mille variantideks on *luto*, *luuta* ja *luuto*. Vähemalt viimane sõna on isuripärane, vrd is *luudo* ja vene laensõnana *луда*. Huvitav on siinkohal märkida, et eesti keeles on *lood* : *loo* saarekese ja laiu tähenduses tuntud Kuusalu murrakus ning kunagise vadja mõjuga aladel, nimelt Torma ja Kodavere kihelkonnas, kohanimena peale Kuusalu vähemalt ka Viru-Nigulas (*Raudlood*; EMS V: 394; Päll 2020: 300).¹⁴ Vaid ühel juhul

¹⁴ Sõna puudub VMS-s.

on vадja keelejuht kasutanud liigisõna *kehvel* 'kehvel, leetseljak, mere-madalik', mis esineb samal kujul ka eesti ja isuri keeles, vrd samuti krj *kehveli* 'liivamadalik' (EES, Nissilä 1975: 32). Laiunimede hulgas leidub nii vадja ja isuri kui ka soome ja vene sõnu.

Looduskogumi või omaduse järgi on saanud nime Lu^{ES} *Čivilooto* 'Mari laiu kivine osa'; Lu^{A1} Lu-Li^{A1} *Čivisaari*; Li^{A1} *Halli looto*, Lu-Li^{ES} *Hallii looto*, Lu^{ES} *Halliluutaa looto* (sm *Halliluoto* 'laid Helsingist lõuna poole' < *halli* 'hall'); Ku^P *Kivilooto* 'laid Mari all' < Ku, is *kivi* (vrd is *Kiviluudo*); Lu^{A1} Lu^{ES} *Krugloi looto* 'laid meres Soikkola küla all' < vn *крылый* 'ümmargune' (vn *Крылолода*); Lu^{EK} Lu^{ES} *Liivaalooto* 'Mari laiu liivane osa, nime üleskirjutamise ajal madalik, sest liiv oli veetud Peterburi'; Lu^{A1} Lu^{EK} Lu-Li^{A1} *Liivasaari* 'väidetavasti Marilaiu osa' < *liiva* 'liiv'; Ku^E *Mussa-saari* 'pole päris kindel, et laid'; Lu^{ES} Lu^{A1} *Pikkarain looto* 'kahe-kolme kiviga laiuke Mari laiu lähedal' < *pikkarain* ~ *pikkarainõ* 'väike'. Tõenäoliselt kalade kudemispaiga järgi on saanud nime Lu-Li^{ES} *Kutuulooto*, Li^{A1} *Kutu-looto*.

Kireva kirjapildiga on *Mari*-täiendosaga nimed: Lu^{EK} *Mari*, Lu^{A1} *Mari* ~ *Mari-luuta*, Lu^{EK} *Marikehveli* 'Mari kari', Lu^{A1} Lu^{EK} *Mari looto*, Li^{EK} Lu^{EK} Lu-Li^{A1} *Marilooto*, Lu^{EK} *Mari-looto* ~ *Mari-luto* ~ *Mariluuta*, Lu^{A1} *Mari-looto*, X^{A2} *Mari-luuto*, Ku^P *Marii kehveli*, Li^{A1} Lu^{ES} *Marii looto* 'laid meres Lauga suudme vastas ligikaudu 6 km kaugusel rannast', Li^{EK} Lu^{EK} *Marisaari* 'saar Lauga lahes Pärspää ja Soikkola vahel', vrd ka is *Marillooto* ~ *Marin luudo* 'laid Laukaansuu küla lähedal', IMS: *looto*, *Mari*).

Külanimega on sekundaarselt ühenduses Lu^{ES} *Kolkaapää looto* 'üks Välimadala laide'; Lu^{ES} *Kurkulaa looto* 'laid meres Kurkula küla all'; Lu^{ES} *Kõhtsõõ looto* 'laid meres Luuditsa ja Kõhtsõ vahel'; Lu^{EK} Lu^{ES} *Pärispää looto* 'väike madalik Pärispää küla all'; Lu^{ES} *Viistinaa looto* 'üks Välimadala laide'. Võõrast algupära on Lu^{A1} Lu^{ES} *Demahtõistõi looto* 'laid Seiskari saare ja Soikkola poolsaare vahel' (< vn?) ja J^{EK} Lu^{EK} *Viigrunni*, Li^{EK} *Viigruntti* 'Viigrundi rahu Soome lahes, [täpsemini madalik Narva lahes]', Lu^{A1} *Viigruntti* (< rts *grund* 'kari, madalik'; rts *Vigrund*, vn *Вигрунд*). Laiunimedes *Mari* ja *Viigrunni* ~ *Viigruntti* determinant puudub.

4. Veekogunimed

Veekogunimede alla on paigutatud merelahtede, kalapüügikohtade, järvede, jõgede, ojade, allikate ja tiikide nimed.

4.1. Lahenimed

Vadjalastel pole Läänemere kohta oma nime, vaid see on laenatud vene keelest: Li^{EK} Lu^{EK} *Baltikka-meri*, M^{EK} *Baltii-skoi meri*, Ja^{EK}-Lensu *Balttia meri*, Li^{EK} *Balttimeri* (vn *Балтийское море*). Vaipoolse vadjalaste külad paiknevad Soome lahe ääres, kuid ka selle nime J^{Ts} *Sootõõ meri* 'Soome laht' (is *Soomel lahti*, vn *Финский залив*) kasutamise järele pole nähtavasti olnud erilist vajadust. Vaipoolse rahvas, kes elatusid peamiselt kalapüügist, tundsid üsna hästi Soome lahe abajaid ja lahtesid. Kuigi vadja keeles on sõna *lahti* 'laht' olemas, toponüümikas seda ei kohta. Selle asemel kasutatakse determinandina sõna *meri*, ühel juhul ka vene laensõna *buhiti* : *buhii* 'väike laht, abajas' (vrd vn *бухта*).

Esmased kohanimed on asendi järgi nimetatud Lu^{A1} *Alameri* 'Kurgola lahe maapoolne osa', Lu^{ES} *Alameri* 'Kurgola lahe osa' < *ala* 'ala-, alumine', vrd is *alameri* '[mereosa, mis] algab umbes 7 km kaugusel Kurgola poolsaare rannikust'; Lu^{A1} *Ülämeri* 'Kurgola lahe avamerepoolne osa', Lu^{ES} *Ülämeri* 'mereosa Kurkola poolsaare ümber' < *ülä* 'üla-, ülemine', vrd is *Kurkulan Ülämeri* ~ *Ülämeri* '[mereosa, mis] algab ligikaudu 14–15 km kaugusel Kurgola poolsaare rannikust'. Mõlemat kasutatakse ka apellatiivina. Primaarsete toponüümide hulka kuulub ka omadussõnalise täiendosaga *Peen meri* 'Lauga laht' (VKS) < *peen* ~ *peeni* 'väike; vaikne'.

Ülejäänud lahenimed kuuluvad sekundaarsete kilda. Küla- või linnanime alusel (osal juhtudel ei saa välistada lähtumist poolsaarenimest) on tekkinud Lu^{EK} *Kurkola meri*, Lu^{A1} *Kurkolaa meri* ~ *Kurgulaa meri*, Lu-Li^{ES} *Kurkula meri* 'meri Kurgola küla all Lauga suudmest lääne poole'; (M)^{EK} -Kettunen *Kõhčizee buhti* 'Koskolovo laht'; X^{A2} *Narva meri* 'Narva laht'; Ra^{EK} *Pakarii meri* 'Narva laht', Ra^{A1} *Pakarimeri* (Narva-Jõesuu nime *Pakari* järgi); Lu^{ES} *Pärispää meri* 'mereosa Pärispää küla all', Lu^{ES} *Pärispää noottõõ meri* < *noottõ* ~ *nootta* 'noot (kalapüügivahend)'; M^{EK} *Soikkolaa meri* 'Soome laht Soikkola poolsaare kohal'.

Osa lahenimesid on tekkinud neis asuva(te) saar(t)e või laiu järgi (vt 3.4): Lu^{ES} *Lavaasaarõd meri* 'mereosa Lavasaare ümber'; Lu-Li^{ES} *Saarõdmeri* 'mereosa Seiskari saare ümber'; Lu-Li^{A1} *Saarõmeri* 'mereosa Seiskari saarte ümbruses'; Lu^{ES} *Seitskaaroo meri* 'mereosa Seiskari saare ümber'; Lu^{ES} *Tüttärsaarõd meri*; Lu^{A1} *Viigruntti-meri*.

Paaril juhul kajastab lahenimi sinna suubuva jõe nime: Lu^{ES} *Kabr'oo ustii meri* 'mereosa Kabrio lahes' < **usti* 'suue' < vn *усть*; Li^{EK} *Laukaa meri* 'Lauga laht' (vn *Лужская губа*), Lu^{ES} *Laukaa ustii meri* 'mereosa Lauga suudme vastas'. Siia võib paigutada ka kohanime J1 Li1 Lu1 *Meresuu* 'Lauga laht'. Sama nime kandis ka Ust-Luga asula (vn *Усть-Луга*).

4.2. Kalapüügikohtade nimed

Vadja polüsemantiline sõna *apaja* 'abajas (madal märg koht; mudane, umbekasvanud jõgi, oja või kraav; lomp); abajas, väike mere-laht; kalapüügikoht, loomusekoht (meremadalal)' on viimati mainitud tähenduses saanud kalapüügikohta tähistavaks determinandiks. Huvitav on siinpuhul märkida, et käsitletav germaani laensõna, mille esialgne tähendus oli mingi madala veekogu osa (jõekäär, merelaheke), säilitas selle tähenduse vaid eesti ja vepsa keeles, kuid ülejäänud läänemere-soome keeltes, ka osaliselt vepsa keeles hakati niiviisi tähistama kalapüügikohta (vt EES: 42). Lauga jõe loomuste puhul on kasutatud liigi-sõna *vesi*.

Tundub, et *apaja*-sõna peitub ka käesoleval sajandil talletatud moonutises Vp^B *Вадья оная* [= Vad'ja opaja] 'koht, kuhu maeti hobuseid', vrd ka is *apaja*. Pole võimatu, et korjuste matmise koha nimi seondub ehk paiknemise järgi abajanimega Li^{EK} *Võd'd'apaija*, Li^{A1} *Võd'd'e-apaja*, Lu^{A1} *Võd'd'aa apaja*, mis on kirja pandud üksnes metsanimena (vt 2.1). Toponüümi täiendosa sobib häälikuliselt ühte apellatiiviga *võd'd'õ* : *võitõdõ* ~ *võitõmõdõ* 'võie, määre', kuid semantiliselt on seda raske põhjendada. Kindlam on uuritavat vadja toponüümi kõrvutada Pärnumaa külanimega *Võiera*, mispuhul peetakse algselt vere-lõpulise toponüümi lähteks muistset isikunime, vrd ee *Wege* [võie?]¹⁵ (EKNR: Võiera; Stoebe 1964: 74).

¹⁵ Muuseas oleks huvipakkuv teada, kas isikunime ja sellest tuletatud toponüümi moodustamisel on kasutatud sama apellatiivi nii nõrga- kui ka tugevaastmelist vormi, vrd ee *Võide* (küla) ja 1341, 1342 *Woyde* (isikunimi) (EKNR: Võide; Stoebe 1964: 81).

Ida-Virumaa külanimega *Võide*, mida seostatakse muistse isikunimega (vt EKNR; vrd 1341, 1342 *Woyde*; Stoebke 1964: 81). Ent kas muistne isikunimi on abajanimes nii kaua püsinud? Veelgi vähem tõenäoline on oletada toponüümi kujul **Vad'd'a apaja* 'Vadja abaja'.

Omapärane loomusekohanimi on Lu^{ES} *Peniauta* 'kalastamiskoht Soome lahes Lavassaare ja Seiskari vahel' < *peni* 'peni, koer' + *auta* 'auk, urg; hauakoht jões või meres; (surnu)haud' (vrd is *hauda* 'ka: merepõhjas olev piklik süvend', *Penih havval* (käändes)); siinkirjutajale pole teada, kas see seondub asendi järgi Penisaarega. Kahe Lauga jõe kalapüügi kohanime liigisõnaks on *vesi*: Ku^P *Alavesi* 'kalapüügikoht Lauga jõel' < *ala* + *vesi*; Ku^P *Sutelaa vesi* 'kalapüügikoht Lauga jõel'. Viimane on nimetatud samanimelise küla järgi (vn *Волково*). Ühe jõe-loomusekoha nimeks on determinandita Ku^P *Himottu* 'kalapüügikoht Lauga jõel', mis võib tuleneda kas üldsõnast *himottu* 'himustatud' (vrd Ku *milla himotab* 'ma himustan') või samatähenduslikust muistsest isikunimest **Himottu* (ee *Himmot* ~ *Himotu*; Stoebke 1964: 20–21).

Naaskem mereloomuskohtade nimede juurde. Mitu kalapüügikohta on nimetatud küla järgi: Lu^{A1} Lu^{ES} *Jõgõperää apaja* 'Jõgõperä mees-tele kuulunud kalapüügikoht Mari laiu lähedal'; Lu^{ES} Lu^{A1} *Laukaasuu apaja* 'kalapüügikoht Mari laiu lähedal'; Lu^{ES} Lu^{A1} *Liivkülää zbornõii apaja* 'kalapüügikoht Mari laiu lähedal' < vn *сборный* 'koond-'; Lu^{A1} *Rajoo apaja*; Lu^{ES} *Viib'aa apaja* 'kalapüügikoht Mari laiu lähedal', Lu^{A1} *Viib'jee apaja*.

Loomanimetusega seondub Lu^{ES} *Hömöläizii apaja* 'kalapüügikoht Mari laiu lähedal', Lu^{A1} *Hömöläisii apaja* < *hömöläin* ~ *hämöläin* : *hömöläizii* 'ämblik : ämblike'. Pole välistatud, et tegu on mõne küla või külaotsa rahva pilkenimega. Inimesega või inimkollektiivi nimetusega liituvad sekundaarsed Lu^{A1} Lu^{ES} *Köühäläizee apaja* 'kalapüügikoht Mari laiu lähedal' < sm *köyhäläinen* 'vaene inimene' < *köühä* 'vaene; vilets'; M^{A1} *Savviõjaa apajad*; Lu^{ES} *Savõjaa artõli apaja* 'kalapüügikoht Mari laiu lähedal' < *artteli* ~ *artelli* ~ *artõlli* 'siin: nooda- või paadi-meeskond püügivahendi ühiseks kasutamiseks' ja Lu^{ES} *Vanaa artõlii apaja* 'kalapüügikoht Mari laiu lähedal'.

4.3. Järvenimed

Järvenimede liigisõnaks on Kattila murdes *jarvi*, mujal *järvi*. Loodusobjektiga seondub käesoleval sajandil talletatud kohanimi Vp^B *Ранта* (*Ranta*) (= *Мустоярве* [Mustojärve]) 'mingi Luuditsa jõega

seostuv järv', samuti ehk Ku^P *Haablaa järvi*, vdj (= *Saira*, vt allpool) < *Haapala* (vn *озеро Хабалово*; 1676 *Habala Jarfwi*, OBG; 1704 *Haballa Jarfwi*, GCI). Loomariigi esindajate nimetusest on lähtunud (Ku)^P *Karassijärvi*, Ku^E *Karassi-järvi* < *karassi* 'koger' < vn *карась*; X^{A2} *Kukkora* 'järv Mati lähistel' < *kukkura* 'udar' < 'kukkur'; *Sudaga järvi* 'Sudelje [?] järvi' (= *Palokkaa järvi*, vt allpool) < *sudakka* : *sudakaa* ~ *sutakka* : *sutakaa* 'sudak, koha' < vn *судак*; X^T *Sudačejjärvi* (vn *озеро Судацье*). Taimenimetuse on pärinud (Ra)^{EK} *Vehkjärvi* 'Võhkjärvi Luuditsa lähedal', Lu^{EK} *Võhkajärvi*, J^{EK} (Lu)^{EK} *Võhkõjärvi* ~ *Võhkjärvi*, Lu^{ES} *Võhkõjärvi* 'järveke Luuditsa ja Rüsümäe vahel', Li^{A1} *Võhkajärvi* (vn *озеро Леууи*) 'Lauga lahe ja Haapala järve vahel' < *vehkaroho* ~ *vehko* ~ *võhka* 'võhk'.

Järve ja selle vee omadusi kirjeldavad Vp^B *Мустоярве* [Mustojärve, tegelikult pigem *Mustajärvi*] < *musta* 'must'; (Kõ)^{A1} M^{A1} (M)^{EK} *Süvä järvi*, M^{EK} *Süväjärvi*, V^{EK} *Süvä järvi* (vn *озеро Глубокое*; 1704 *Söfwa Jerfwi*, GCI) < *süvä* 'süva, sügav'; Li^{EK} *Valkaajärvi* 'järv Hamala kandis' < *valkaa* ~ *valkõa* 'valge', Ku^P *Valkia järvi* 'järv Pärspää neemel' (vn *озеро Белое*) < *valkia* 'valge'.

Usundiga seonduvad vadja- ja poolvenepärased Jarvikoisjärve nimevariandid Kõ^{A1} *Baabinskoi järvi*, Li^{A1} *Babina järvi*, M^{A1} M^{A2} *Jarvigoizjärvi*, M^{EK} *Jarvikoisjärvi* (vn *озеро Бабинское*), samuti Ku^P *Leeššo järvi* (= *Talittu järvi*, vn *озеро Леууи*) < vn *леууи* 'mets-haldjas'. Esimesena nimetatud järve kutsutakse küla järgi ka (M)^{A1} *Savvokkala järvi*. Ebaselget päritolu *talittu* esineb teisteski kohanimedes (vt 2.1 ja 2.2). Jarvikoisjärvi on kandnud 1618.–1623. aasta kaardil ka nime *Leuontieuo Osero* (JI: 57) ja 1676 *Muckowa Insiö* (OBG); esimesel juhul on tegu isikunimega, viimane toponüüm kajastab külanime (vt Ernits 2020: Muuka).

Eriti vanad võivad olla suuremate järvede nimed, mis on ka enamasti läbipaistmatu etümoloogiaga: (Lu)^{EK} *Koppõni järvi* (= *Peipijä järvi*, vn *озеро Копанское*, külake *Пеўния*; 1676 *Korponi Jarfwi*, OBG; 1704 *Korponi Jerfwi*, GCI; 1770 *Озеро Копенское*, KSP); M^{A1} *Palokka järvi* (= *Sudaga järvi*, vn *озеро Судацье*), Ku^P Li^{A1} *Palokkaa järvi* < ? is *palogaz* 'paljude kaunadega (hernes)' või ? sm *palokas* 'põleng' (vrd is *Palokkaaj järvi* 'järv Soikkola lähistel'; mõlema lähte-sõna õigsuse korral oleks järvenimi sekundaarne, vt ka Ernits 2020); Lu^{EK} M^{EK} *Peipijä järvi*, X^{A2} *Peipijää järvi*; (K)^{EK} Li^{EK} Lu^{EK} M^{EK} *Peipiä*, Ku^P *Peipiä järvi* (= *Koppõni järvi*; etümoloogiliselt kõrvutatud Peipsi

järve nimega, vt EKNR); J^{EK} Kõ^{EK} Li^{EK} Lu^{EK} M^{EK} *Saira*, (M)^{EK} *Sairavõ* ~ *Sairõvõ*, Li^{EK} *Saira järvi*, M^{EK} *Sairajarvi* ~ *Sairavõõ järvi*, X^T-Alava *Haapalanjärvi* ~ *Saivarojärvi* (is *Saira* ~ *Sairaj* [= *Sairan*] *järvi*, vn *озеро Хаболово*, vrd ee *Saire* 'endise küla nimi', vt EKNR; lähemalt Ernits 2020).¹⁶

Koppõni-nimetus (vrd ka isuri külanimi *Koppani*) on võetud ilmselt vene keelest, kuhu see võis olla laenatud omakorda mõnest läänemeresoome sõnast kujul **kapan*, vrd ee *Kapa oja* 'jõgi Viljandimaal', *Kapa järv* 'Kavandi Suurjärve paralleelnimi Tartumaal', *Kapa järv* ~ *Kapa laht* 'endine järv Läänemaal' (EJO: 114, EJN: 37, EKN). Seega sobiks lähtesõnaks vdj *kappa* 'kapp, kibu; mahumõõt' või is *kappa* 'mahumõõt; väike lohk maa sees; suur viljavihkude kuhi rehes' jt (vt EES: 129). Sel juhul esineb kohanimes genitiivitunnus *-n*, mis on vadja keeles pärastpoole kadunud, kuid isuri ja soome keeles säilinud. Järve nimi seondub tõenäoliselt selle pikerguse kujuga, mis on ühest otsast laienuud. Laenamisel võis lms *a* vene keeles *o*-ks muutuda, nt *vad'd'a* 'vadja' > *водь*, vps *lahti* 'laht' > *лохта*, *taksa* 'maks (elundina)' > *мокса* (Myznikov 2004: 369). Lähtesõna **koppa* : **koran* 'pika varrega nõu' on ehk vähem tõenäoline. Vene keeles on läänemeresoome kohanimi seostunud verbi *копать* 'kaevama' tuletisega *копань* 'vee kogumiseks kaevatud süvend; madal kaev; kunstlik tiik; jõge järvega ühendav kraav; allikas; metsast puhastatud põld [puujuured on välja kaevatud]' (SNR XIV: 284). Teisalt pole võimatu, et järv on saanud venekeelse nime just viimati mainitud tähendusest.

Vanaaegsetel kaartidel on *Sudaga* ~ *Palokkaa järvi* kandnud veel nimekujusid 1676 *Polutzia Jarfwi* (OBG), *Polutsia Jerfwi* (GCI) ja *Чудское озеро* (KSP). Kaks esimest nimevormi tulenevad venekeelsest külanimest, mis leidub juba 1500. aasta revisjonikirjas (vt Ernits 2020: Palokka). Viimane toponüüm on eriti huvitav, sest on täpselt samakujuline nagu Peipsi järvel, st Tšuudijärv ja võib etnonüümina osutada vadjalaste piiriasendile (vrd Ernits 2020: Tiutitsõ). Mõistatuseks jääb, kas just *Чудское* pole pärastpoole muutunud *Судачье* järveks või hoopis vastupidi või on kumbki nimi siiski ise päritolu.

¹⁶ Kukkuzi küla lähedal asuvat Lauga ja Mustjõe (vdj Joki, vn Чёрная) ühinemiskohta moodustunud veekogu nimetatakse vene keeles Куровицкое озеро 'Kukkuzi järv' (Talve 1981: 1.6). Vadjakeelne nimi võis olla *Järvi (vt 3.1).

Järvenimede hulgas leidub mitu toponüümi, millel determinant puudub: *Kukkora*, *Peipiä*, *Ranta* ja *Saira*. Eelviimasel juhul võib olla liigisõna ärajätmise talletaja eksimus. Sekundaarselt on neeme- või külanimest tuletatud Lu^{EK} *Pärnispää järvi* (vn *озеро Луновское* < *луна* 'pärn') ja M^{EK} M^{A1} *Savvokkala* *jarvi* (= Jarvikoisjärvi). Mererannanimest tuleneb vist liigisõnata järvenimi Li^{EK} Lu^{EK} (Ra)^{EK} *Muussa* (vt 2.1, 3.1, 4.4 ja 5.2).

4.4. Jõenimed

Jõenimede determinandiks on Vaipooles *jõki* ja Kukkuzis *joki*, mujal aga *jõci* 'jõgi'. Terminnimedena on talletatud Luuditsa külast läbi voolava Tõrvajõe nimi (Lu)^{ES} *Jõki* ja Kukkuzi küla juures voolava Tšornaja jõe (see pole Lu *Mussajõki*) nimi Ku^E *Joki*. Rahvapärane jõgede nimetamine ei ühti alati ametlike nimedega, sest jõe kulgu ja lisajõgesid ei tuntud piisavalt.

Loodusliku objekti järgi saab liigitada X^{A2} *Jugaa jõci*, K^{EK}-Salminen R^{EK}-Europaeus *Jugajõci* 'Narva jõgi' < **juka* 'juga, kosk', vrd (K R) *Juka* : *Jugaa* 'Joala [esialgu küla, hiljem mõis]', J *Jugaa čerikko* 'Narva-Joala kirik [= Narva Aleksandri Suurkirik Joaorus]'; J^{A1} Ku^P *Laugaz*, M^{EK} M^{A1} *Laugazjõci*, X^{A2} *Laugazjõci* ~ *Laugazjõki* (Vaipooles), J^{A1} *Laukaa jõki*, J^{EK}-Mustonen *Laukaajõtsi* 'Lauga jõgi' (is *Lauas* ~ *Lauvas* : *Laukkahan*, vn *Лыца*) < **laugaz* : **laukaa* 'laugas', ent vrd ka *laugaz* võrgurida; Li^{A1} *Mettsajõki* 'Tõrvajõega ühinev jõgi Luuditsas' < *mettsä* 'mets'; M^{EK} M^{A1} *Narvaa jõci*, (Lu)^{A1} *Narvaa jõki* < **narva* 'künnis, kosk' (vt EKNR). J^{TS} *Narov* 'Narva jõgi' ja Ku^P *Naroova* on vadja keelde üle võetud vn *Нарова* vahendusel. Kahe suure jõe Lauga ja Narva nime päritolu seletamiseks on tehtud teisigi ettepanekuid.

Ka teiste suuremate jõgede nimed on vanad ja nende päritolu enamasti tume: K^{EK} (Kõ)^{EK} (M)^{EK} Sa^{EK} *Čäme*, X^{A2} *Čäme* ~ *Čämee jõci*, Kõ^{EK} *Čämee jõci* 'jõgi Mati ja Velikkä küla vahel', M^{A1} *Čämee jõci*, Sa^{A1} X^T *Čämejõci* (vn *Кямууу*, vrd *Kemi* Soomes jpt, SPK); J^{TS} *Roson*, J^{EK} Ku^P Lu^{EK} (Ra)^{A1} *Rosona* (vn *Росонь*); Ku^P *Seestajoki*, I^{EK} *Siista* ~ *Siistaa jõci* 'Siista jõgi' (vn *Cucma*); I^{EK} P^{EK} *Suma*, P^{EK} *Sumaa jõci* (vn *Сума*; vrd SPK: Summa). *Seesta* puhul vrd sm *Seestaanjoki* < *seestyä* ~ *siestää* 'kirkastuda, selgida' (SPK: Seesta). Vähem tõenäoline on lähtuda nimekujust *Siista*, mispuhul võrdlusaineseks oleksid ee *siista*, sm *siisti* 'puhas' (VMS II: 409), Kod *Siissametsä eenäm* 'heinamaa' (EK)

< ?**Siista*-. Igatahes on jõenimi laenatud, sest puhtvadja nime ootaks kujul **Siissa* nagu Kodavere murrakuski.

Imselt veekogu asendist johtuvalt on nime saanud Lu^{EK} *Kalmo jõki* 'jõeke Luuditsas' < *kalmo* 'kalm, haud'. Rajatise järgi on nimetatud Li^{EK} *Müllü jõki* 'jõgi Luuditsas' < *müllü* 'veski'. Loomanimetusest, mis ilmselt kajastab jõe looklevat kulgu, on tekkinud toponüüm Li^{ES} *Matoojõki* [õige on *Matojõki*] 'Valgovitsa poolt Kõhtsõ suunas voolav jõgi', Li^{A1} *Matojõki* < *mato* 'madu; uss'.

Pole selge, kas on tegu oja või jõekesega Jõgõperä küla vahel ja millise objekti nime saab pidada primaarseks determinandita toponüümi J^{EK} Lu^{EK} Ra^{EK} *Bräčägä* puhul. Nimi tähistab ka porist soostunud nõgu. Rajo külast on see talletatud jõenimena: Ra^{A1} *Bräčägä* 'jõgi Jõgõperäl'; Ra^{A1} *Bräččägää jõki* 'jõgi Jõgõperäl'. Jõe või oja nimi tuleneb üldsõnast *bräčägä* 'pori, muda'.

Jõevee või -ümbruse omadustega on seotud ka Lu^{EK} *Mussajõki* (vn *Чёрная река*) 'jõgi, mis läbib Jarvikois- ja Palokka järve' [Tegelikult ei läbi neid järvi, vaid on Aapala jõe lisajõgi]¹⁷; Lu^{A1} *Mätäjõki* 'oja Luuditsa lähedal; seal pestakse pesu' < *mätä* 'mäda, mädanenud'; Li^{EK} *Tõrvajõki* ~ *Tõrva-jõki*, Li^{A1} Lu^{A1} *Tõrvajõki*, Li^{EK} Lu^{EK} *Tõrv-jõki* 'Tõrva-jõgi, läbib ka Jõgõperä [tegelikult ise ei läbi, vaid selle lisajõgi]', Lu^{EK} *Tõrvõjõki*, Lu^{ES} *Tõrvajõki* 'jõgi Liivčülä ja Rajo vahel [tõenäolisemalt Liivčülä ja Jõgõperä vahel]' < *tõrva* 'tõrv' (vn *Смолка*, ametlikult *Lužitsa*, vn *Лужница*). Usundilise tagapõhjaga on X^{A2} *Pühä jõci* 'jõgi Jarvigoiščülä lähedal', Ku^P *Pühäjoki* 'Jarvikoisjärvest Haapala järve voolav jõgi' < *pühä* 'püha'. Selle jõe puhul on Kukkuzi vadjalased kasutanud ka venekeelset nime Ku^P *Svjatorečka* < vn *святой* 'püha' + *речка* 'jõeke' (ametlik nimi *Святая*).

Osa sekundaarsetest jõenimedest pärineb külanimest: X^T *Aapala jõci* (= *Kõhtsa jõki*, vn *Хабаловка*, is^T *Koskisen jogi*) ['jõgi, mis algab Haapala küla juurest Haapala järvest ja suubub Lauga lahte']; M^{A1} *Kattiloizjõci*; Lu^{EK} *Kõhtsa jõki* ~ *Kõhtsaa jõki*; Lu^{ES} *Kõhtsõ jõki* (vn *Косколовка* = *Белая*) 'jõgi Kõhtsõ küla juures [Haapala jõe lisajõgi]' Lu^{A1} Lu^{ES} *Luutsaa jõki* 'jõgi, mis moodustub Tõrvajõe ja Rüsümäe jõe ühinemisel' [kaardi järgi algab Luuditsa jõgi Zavironski Mohhi soost]; Lu^{ES} *Rizümäee jõki* 'Rüsümäe poolt voolav, moodustab Tõrvajõega

¹⁷ Ilmar Talve (1981: märkus 47) ühendab ebaõigesti jõenimed *Mussajoci* [!] ja *Muussa*, kohanimkartoteegi kaart aga jõenimed *Mussajõki* ja *Kõhtsa jõki*.

Luuditsa jõe' [tegelikult vist Luuditsa lisajõgi]; M^{A1} M^{EK} *Räättelöizjõči* 'jõgi Mati ja Kattila vahel', Ku^P *Räättälä joki* 'Suma jõgi'; Lu^{EK} *Savija*, Lu^{EK} Ra^{EK} *Savi õja*, Lu^{EK} *Savi-õja* ~ *Savi õja jõki* (vt 4.5).

Teised on ka Vp^B vn *Караколка* ~ *Краколка* [Karakolka ~ Krakolka] ['Luuditsa jõe lisajõgi']; Lu^{EK} *Kolkaa pää jõki* 'jõgi Luuditsas [ilmselt ebatäpsus, vt 3.2]', Lu^{A1} *Kolkaapää jõki*; X^{A2} X^T *Muussa* 'jõgi Vaipooles' (vt 2.1, 3.1, 4.3, 5.2); Li^{A1} *Palokka jõki*. Mainitustest esimese jõe nimi ühendatakse sõnadega *karu* + *kolka* 'nurk; kolgas kõrvaline koht', vrd sama jõe ääres asuva küla nime *Jõgõperä* < *jõki* : *jõgõd* 'jõgi : jõe' + *perä* 'pära, tagaosa'.

Liigisõnata jõenimed on *Bräčägä*, *Čäme*, *Laugaz*, *Muussa*, *Narov*, *Narova*, *Rosona*, *Siista* ja *Suma*. Toponüüm *Savi õja jõki* on tekkinud nõnda: primaarsest ojanimest on kõigepealt saanud külanimi ja sellest omakorda jõenimi.

4.5. Ojanimed

Vadjalastel on üsna palju ojade nimesid. Ojanimede liigisõnaks on *õja* ~ Ku *oja*. Vadjalased nimetasid *õja*'ks igasuguseid pesupesemise kohti, olgu see siis oja või tiik (VKS), nt M^{EM} *Uhtoma õja* (VKSis üldnimenena) < *uhtoa* 'kurikaga pesu pesta'. Eriline sõna on roostese veega oja jaoks, nimelt *auččigõ* 'maakeoja', mis on ühel juhul terminnimeks: I^{EK} *Auččigõ* 'oja Ičäpäivä küla lähedal'.

Kõige sagedamini on oja saanud oma nime selle eriomaduse järgi: M^{EK} *Kaatsaa reisi* 'kahe haruga oja Mati lähedal' (ka soo, vt 2.2); Lu^{ES} *Pičõja* 'väike kuivav oja' < *piččä* 'pikk' (vrd E-Ing *Pitkä oja* 'heina-
maa Väiküläs'); Lu^{ES} *Roosõ õja* (talletatud ainult põllunimes, vt 5.1) < *roosõ* 'rooste'; (M)^{EK} *Savviõja* 'oja Matist Velikkäle minnes' < *savi* ~ *savvi*; Ra^{EK} *Süvä õja* 'oja Rajo lähedal', J^{ES} *Süväõja* 'oja, mis ristub Jõgõperält Rajole viiva teega veidi maad enne küla', J^{A1} *Süvä-õja* 'oja Rajost Jõgõperä poole'; Ku^P *Vuhaoja* 'suur kaevatud kanal' < *vuhata* 'kohiseda'; M^{EK} *Väärä-õja* 'küla Mati läheduses' < *väärä* 'siin: kõver' (vrd ka *Väärnõjaa ranta*, vt 3.1).

Looduskogumi järgi on nimetatud Ra^{EK} *Čivikkoõja* 'oja Jõgõperä lähedal surnuaia juures', J^{EK} Ra^{EK} *Čivikkõja*; J^{ES} *Čivikõja* 'väike oja, mis voolab Jõgõperä kalmistu poolt vainule', J^{A1} *Čivikõja* 'oja Jõgõperäl' < *čivikko* 'kivine; kivik, kivine koht'; Ku^E *Liivakko* 'oja' < *liivakko* 'liivak, liivamaa'; Lu^{ES} *Mettsääõja* [õigem oleks *Mettsääõja*

või *Metsäoja*] 'oja Luuditsast lõuna pool metsas' (oja võiks liigitada ka asendist lähtuvalt). Ku^P *Palanikoo oja* < **palanikko* 'põlenud koht' < *palaa* 'põleda' (vrd Kod *Põleniku eenäm* [= heinamaa] < *põlenik* 'põletik; põlenud koht metsas', EDW: 862, VMS II: 274; vt ka 5.2); K^{EK} *Võhmaz* < **võhmaz* 'soosaar', vrd ee *võhmas* (vt Päll 2020: 298).

Flooranimetustega on ühenduses Kõ^{EK} *Kapussõja* 'oja ja heinamaa' < *kapussa* 'kapsas' < vn *капуста*; Lu^{EK} *Leppoja* ~ *Leppäoja* < *leppä* 'lepp'; Lu^{A1} *Sõssõrõja*, Vp^B *Сысырьья* [Sõssõrõja] (*Sosoroja*) < *sõssar* ~ *sõssõr* 'sõstar'. Viimase kohanime puhul jutustatakse Vadja maal muistendit, mille kohaselt kuus oja-venda suubub Tõrvajõkke ühelt poolt ja vaid üks oja-õde teiselt poolt (Demina 2009: 42). Ühelt poolt võib siin tegu olla rahvaetümoloožiaga, millel pole keelelist alust (vrd *sõsar* ~ *sõsara* ~ *sõzar* 'õde, sõsar'), teisalt on mõeldav, et *Sõssõrõja* üleskirjutuses avaldub vene keele häälduse mõju, mistõttu täpsem kuju oleks *sõsar* 'õde'. Nõnda haakuks lugu ka keeleliselt.

Teiste täiendosadega on registreeritud vaid üksikuid ojanimesid. Loomanimetusest pärineb vaid Lu^{EK} *Matoõja* ~ *Mato-õja* 'oja Räätäli ja Kattila vahel; oja Korovaisi ja Kattila vahel' < *mato* 'madu; uss'.¹⁸ Inimese nimega seondub Ku^P *Kiriloja* (heinamaa, vt 5.2) < mehenimi *Kirila* < vn *Кирилл*; Lu^{ES} *Semenaõja* 'oja Rüsümäe juures' < mehenimi *Semena* < vn *Семён*; alemaa või karjaaiaga Kõ^{EK} *Rooõita* 'heinamaa ja oja [?]'. Usundiga võivad olla ühenduses X^{A2} *Iiliä-õja* 'oja Kõrvõttula lähedal' < *Iiliä* '(püha) Elias' ja L^{EK} *Iisi* 'mingi oja', X^{A2} *Iisi* ~ *Iisi-õja* 'oja Lempola lähedal' < **iisi* 'hiis'. Piirimõistet väljendab Lu-Li^{ES} *Rajaakanava* 'Tõrvajõkke suubuv kraav Luuditsa ja Liivüälä vahel' < *raja* 'piir' + *kanava* 'kraav'. Is *kannaava* tähenduseks ongi toodud 'kaevatud kraav, sageli piirikraav'.

Ebaselget päritolu on Lu^{EK} *Palam-õja* 'mingi oja' (< ?**palam-*, vrd *Palamuse* < **palamus* 'põlendik, alemaa', EKNR; seega oleks tegu sekundaarse nimega); Ku^P *Raizikoo oja* (vt 5.2); M^{A1} *Tuhaa kanava* < ? is *tuhka* : *tuhan* 'tuhk : tuha', vrd vdj *tuhka* : *tuhгаа* (kohanimel avaldub ehk vadja keele isuri- või soomepärasus); Vp^B *Вьпала* [Võpala] 'laste supluskoht Luuditsas'.

¹⁸ Luuditsa keelejuht Miko Pimenov jutustas: *Siäll on õja. Kutsutaa Mato-õja. Jutõllaa, što kukali mato meni, sikäli tuli õja* 'Seal on oja. Kutsutakse Maduoja. Räägitakse, et kustkaudu madu läks, sinna tuli oja' (VE III 142).

Sekundaarset algupära on ojanimed Ra^{EK} *Halikaa õja* 'Rajo küla läbiv oja, mis suubub Lauga jõkke' (vt 2.3); Ku^P *Siltuitto* < *silta* 'sild' + *uito* 'madal vesine koht'; Li^{A1} *Greivi* 'merre suubuv oja'. Mõned ojanimed on liigisõnata, nagu *Greivi* (mitme maismaaobjekti nimes), *Iisi*, *Kaatsaa reisi* (ka soonimi), *Roočita* (ka heinamaa), *Siltuitto* ja *Võhmaz*.

4.6. Allikanimed

Allikanimede liigisõnaks on *lähe* 'läte, allikas', vaid ühel juhul on allikas saanud tuntuks Kõ^{A2} *Kupol'oo kaivo* (< *kupol'o* 'jaanipäev' + *kaivo* 'kaev') nime all, sest talle olid rakked ümber ehitatud.

Enamik nimelisi allikaid on usundilise tagapõhjaga. Vaimulikuga (või haldjaga?) või pühakunimega on seotud J^{A1} *Papii lähe* 'allikas Jõgõperäl' < *pappi* 'preester, papp; haldjas' (vrd *kaivoz on kaivuo pappi* 'kaevus on kaevuhaldjas'); J^{EK} *Sergelähe* 'Sergei allikas Jõgõperä küla lähedal', J^{A1} Ra^{A1} Ra^{ES} *Sergei lähe* (= *Limonadka*) < mehenimi *Serge* < *Sergei* (vn *Сергей*, vrd ka se *Serge*; Saar 2016: 173).¹⁹ Viimati mainitud allika juures olevat seisnud tulp Sergei Imetegija ikooniga, allikavett kasutatud silmahaiguste raviks. Rajo keelejuht Oudekki Figuurova väitis, et nimi olevat pandud hoopis läheduses elanud tõrvakeetja Sergei järgi. Venekeelne paralleelnimi Vp^B *Лимонадка* [= *Limonadka*], mida kasutavad ka vadjalased (Lu^{EM} *Limonatti-mäci*), pärineb Teise maailmasõja eelsest perioodist, mil lätest võeti vett limonaadi valmistamiseks, kuid sõda takistas joogi tööstusliku tootmise algust (Demina 2009: 43). Maagilise raviga seondub ilmselt ka L^{A2} *Silmä-lähe* < *silmä* 'silm'. Usundilise sisuga on veel eespool nimetatud Kõ^{A1} Kõ^{A2} *Kupol'oo lähe* 'allikas Kõrvõttulas mäerinnaku all' < *kupol'o* 'jaanipäev' (vrd vn *праздник Ивана Купалы* 'Ristija Johannese püha').²⁰

¹⁹ Jõgõperä keelejuht Mari Petrova jutustas: *Ku silmii vaivattii, pühittii silmii. I se rätte jätettii Sergei lähteese. Siäll õli pikkarain obraz. Siäll õli mikälee sammaz. I sampaaž õli obraz. Siäll õli Sergei čudotvorets* 'Kui silmad olid haiged, pühiti [rätikuga] silmi. Ja see rätik jäeti Sergei lättesse. Seal oli väike ikoon. Seal oli mingi post. Seal oli Sergei Imetegija [ikoon]' (VE XIV: 126; Ariste 1977: 39).

²⁰ Ilmar Talve (1981: 1.2.1) nimetas Kattila külaga seoses Iiliä allikat, kuid vadjakeelset nime ei esitanud, küll aga toonud samale toponüümile toetuva heinamaanime (vt 5.2). Asjaomase objekti nimi võiks olla (K)T *Iiliää lähe (pühaku nime kohta vt ka 2.1, 2.6, 4.5).

Ülejäänud allikanimed on mitmesugust algupära. Puuliigi järgi on nimetatud Ra^{ES} *Aaplähe* 'allikas Jõgõperäl', Ra^{A1} *Aaplähe* 'ohvri-allikas Jõgõperä Kunigvallas' < *aapa* 'haab'; vee külmuse alusel V^{A2} *Čülmä lähe* < *čülmä* 'külm', rajatise järgi M^{A1} *Rässedolähe* < *rässädo* ~ *räässäto* 'taimelava' < vn *пасса́дник*. Asendi põhjal eristub M^{A1} *Čülää lähe* < *čülä* 'küla' ja M^{A1} *Üli jõgõdõ lähe* 'ohvriallikas Mati lähistel'. Viimane toponüüm on nagu eespool käsitletud põllu- ja heinamaanimed *Ülijoeepellod*, *Ütisillaapellod* moodustatud eessõna ja ainsuse omastavas avalduva nimisõna abil (vrd ka *Ülisillalla*).

4.7. Tiiginimed

Säilinud on vaid kaks loodusliku tiigi nime, neist determinandita M^{A1} *Opõzii joottamin* 'tiik Kattila ja Mati vahel' on olnud hobuste jootmise koht, vrd *opõn* : *opõzii* 'hobune : hobuste' + *joottamin* 'jootmine' ning sekundaarne Lu^{ES} *Sõssarõja* 'tiik Luuditsa-Rüsümäe tee ääres', mis seondub ehk samanimelise oja nimega (vt 4.5). Kaevatud tiiki nimetati *liko* (vrd ee *linaligu*, is *ligo*), mida kasutati linalootuseks ja pesupesemiseks.

5. Viljelusnimed

Kultuurmaastiku viljelusnimede hulka kuuluvad põldude ning heina- ja karjamaade nimed.

5.1. Põllunimed

Juba Ilmar Talve märkis, et Vaipooles kasutatakse põllunimede liigisõnana *põlto* nagu isurid omakeelset *pelto*, mujal on tavalisem *nurmi* (Talvi 1981: 1.7). Apellatiiv *sarka* : *sargaa* (vrd is *sarga* : *saran*) tähendab ühele perele kuuluvat põlluriba kogukonna maast. Põllutükkide nimede Kõ^{EK} *Esimein loga* ja *Tõin loga* determinant pärineb vene keelest, vrd *лог* 'pikk jäärak, uhteorg', mis on laenatud *loga* kujul ka isuri keelde (IMS). Otsustades sugulaskeelte sõna tähenduste järgi näib, et põllu- ja heinamaanimed kasutatav *laita* tähendab peale muu ka maatükki või maariba (vt ESS).²¹

²¹ VKS annab tähenduseks üksnes 'laid, veesõiduki küljelaud'.

Põllunimede täiendosa võib tuleneda mõnest loodusliku objekti nimest, nagu M^{A2} *Čivirõukko-nurmi* < *čivirõukko* 'kivikangur, kivihunnik'; Ku^P *Kivikoo pellod* < *kivikko* 'kivistik' (vrd is *Kivikkosarad*, IMS: sarga); Lu^{ES} *Mättelikoo sargad* 'põllumaa mere ääres Liivčülä all' < *mättälikko* 'mätlik; mätastik' (vrd E-Ing *Mättälikku* 'heinamaa Väiküläs'); I^{EK} *Nõmmiznurmi* 'mingi põld', I^{A2} *Nõmmiz-nurmi* < **nõmmi* 'nõmmene, nõmme-'; Lu^{ES} *Saaripõlto* 'põllumaa Tõrvajõe ääres', Lu^{EM} *Saar-nurmi* < *saari* 'saar'. Põldude nimetamist mõne looma või puuga seondult esineb harva: I^{A2} I^{EK} *Aapa-nurmi* < *aapa* 'haab'; Ra^{A1} *Koerpõlto* 'põld Jõgõperä küla taga', J^{A1} *Koirapõlto* ~ *Koirpõlto*, hiljem vn *Собаچه поле* < *koira* 'koer'; Lu^{EK} *Kotkaa pezäd* 'põld Rüsümäe lähedal' < sm *kotka* 'kotkas (vrd vdj *kotko* : *kodgoo*, is *kokkoi*)' + *pesä* 'pesa'; Ku^P *Raizikko* 'kord põld, kord heinamaa' < **raizikko* 'rägastik', vrd Viljandimaa *räisik* 'rägastik'; deskriptiivse sõna puhul on vaheldus *a* ~ *ä* täiesti võimalik, nt ee *raisk* ~ *räisk* 'raibe; praht' (VMS II: 305, 357; vt ka 5.2).²²

Rohkem on põlde nimetatud asukoha järgi: Lu^{ES} *Kalmojõõ nurmi* 'põllumaa Luuditsas kalmistu kõrval', Lu^{EM} *Kalmo-nurmi*; Li^{ES} *Kuru-põllo* 'põllumaa Tõrvajõe ääres', Li^{EK} *Kuru sargõd* < **kuru* 'kuru, kõrvaline paik'; Ra^{A1} *Mäe päälüz* 'põld Jõgõperäl' < *mäci* : *mäee* 'mägi' + *päälüz* ~ *päällüz* 'pealne'; Ra^{A1} *Õjaperä* 'põld Jõgõperäl' < *õja* 'oja' + *perä* 'siin: pära, tagaosa'; M^{A2} *Rajanurmi*; Ku^P *Rajapellod* 'põllud Kukkuzi ja Kotko piiril' < *raja* 'piir'; Lu^{ES} *Rantapõllo* 'Luuditsa mereäärsed põllud' < *ranta* 'rand'; Ku^P *Ülijoeepellod* < *üli* 'üle, teisel pool' + *joki* 'jõgi' (vrd is *Ülijoempeldo* Soikkola poolsaarel, IMS: peldo); Li^{ES} *Ülisillaapõllo* 'põllumaa Tõrvajõe Jõgõperä-poolsel kaldal'; Li^{EK} *Ülisillalla* 'põld Liivčüläs', Li^{A1} *Üli sillalla* 'mingi põld' < *üli* 'üle' + *silta* 'siin: sild'.

Inimese ees- või hüüdnimi avaldub toponüümides Li^{A1} Li^{ES} *Elotilkaamaa* 'põllumaa, eestlase järgi, kes laulnud ikka: „Elu tilk-tilk-tilk!“; Ku^P *Jefimpelto* (nimekartoteegis põllunimena pole) < mehenimi *Jefim* < vn *Ефим*; (Ku)^T *Jessinpelto* (talletatud ainult soo ja heinamaa nimes, vt 2.2 ja 5.2) < ?mehenimi **Jessi* < *Jefim* (tõenäoliselt nii nagu

²² Sama vaheldust võib oletada ehk ka jõe nimest tuletatud soome linnanime *Raisio* (1292 *Resum*, 1302 in *Reisum*; SPK) puhul, sest toonane kirjapanek võiks kajastada nii e-d kui ka ä-d. Ehk kuuluvad siia rühma ka is *Razi* (mets) ja *Razikka* (mets, rand) ning viimasest tuletatud sekundaarnimed.

viimasest on tekkinud Karjalast talletatud *Jeska* ~ *Jes'ko*; vt SSN: 348; vrd ka *Еся* < *Евсевуй* või *Евстафуй*; vt ka 2.2 ja 5.2); Lu^{ES} *Van'aa laita* 'põllumaa Lauga idakaldal' < mehenimi *Van'a* < vn *Ваня* < *Иван*. Ametinimetust märgib K^{A2} *Papii nurmi*.

Huvi pakuvad põllunimed Li^{A1} *Lad'd'a pers* 'põld [ja heinamaa]' < *lad'd'a* 'lai' + *perz* ~ *perze* 'tagumik' (kas inimese hüüdnimi või põllu kuju kirjeldav sõna); Lu^{ES} *Papičennää sargad* 'põllumaa Liivčülä all mere ääres' < *pappi* 'papp, preester; haldjas' + *čencä* : *čennää* 'king'.

Põldude nimetamisel on teisi täiendosatüüpe kasutatud väga harva. Omadust kajastavad vaid Ku^P *Suuri väljä*, Ku^T *Suurväljä* (heinamaa, vt 5.2) < *suuri* 'suur' + *väljä* 'väli, põld' ja J^{A2} *Vana põlto*, M^{EK} *Vana põlto* 'põld Mati külas' < *vana*. Seesele külaga osutab (Kö)^{EK} *Korvaiz-põlto* 'põld Korovaisi lähedal' (< sm *Korovaisi*). Sisuliselt arusaamatuks jääb Ku^P *Kaivatavvaa pellod* < ? *kaivattava* ~ *kaivõttava* 'kaevatav' (vt ka 2.1).

Põllunimedes *Kotkaa pezäd*, *Lad'd'a pers*, *Mäe päälüz*, *Õjaperä* ja *Raizikko* determinant puudub. Toponüüm *Kalmojõõ nurmi* täiendosa on mitmuses genitiivis. Ainult kahes põllunime atribuudis esineb eessõna *üli* 'üle': *Ütijoeepellod*, *Ülisillaapellod* ja liigisõnata põllu- ja heinamaanimi alalütlevas käandes *Ülisillalla*.

Rohkesti leidub sekundaarseid põllunimesid. Nad seonduvad looduslike objektidega (heinamaa, oja, soo jt), nagu Lu^{ES} *Čirppusoo sargad* 'põllumaa metsas Liivčülä ja Jõgõperä vahel' (soonimena pole registreeritud; vt 2.2); Ku^P *Hijjezmaa nurkka* 'mingi põld' < **hijjene* < **hiisi* 'hiis', vrd Ku^P *Hijjee nukka* 'neem Lauga jõe ja Kukkuzi järvest algava lisajõe vahel'; Lu^{ES} *Kazikooniitüü põllod* 'põllumaa Luuditsast ida poole' (vt 5.2); Ra^{A1} *Lehtoniitüü* 'põld Jõgõperäl' < *lehto* 'siin: lehtmets' (heinamaanimena pole talletatud; vt 5.2); Lu^{EK} *Leppoja* ~ *Leppäoja* 'põld Luuditsa lähedal' (vt ka 2.1 ja 4.5), Lu^{EM} *Leppõja-nurmi*, Lu^{ES} *Leppõjaa põllod* 'kraavidega eraldatud põllulapid metsas Luuditsast ida poole' (võivad olla nimetatud ka Luuditsa idapoolse otsa, st *Leppäõja õttsa* nime järgi; ojanimest pole andmeid; vt 4.5); Lu^{ES} *Polmasoo(n) aluzõd sargad* 'põllumaa Liivčüläst Jõgõperä poole' (vt 2.2); Lu^{ES} *Roosõõ õjaa põllod* 'põllumaa Liivčüläst lääne pool Tõrvajõe ääres' (ojanimena kartoteegis puudub; vt 4.5) < *roosõ* 'rooste'; Lu^{ES} *Sarainiitüü sargad* 'põllumaa mere ääres' (vt 5.2); Ku^P *Siltuitoo pellod* (vt 4.5); Ku^P *Suteselää pellod* (mäeseljaku nimena pole kartoteegis; vt ka 2.1 ja 2.3).

Asendist lähtuvad Lu^{ES} *Ivanpoolõ(n)allaa sargad* 'põllumaa mere ääres Liivčüläst lääne poole' < mehenimi *Ivan* (< vn Иван) + *pooli* 'pool, kant' + *allaa* 'all' (vt 5.2); Li^{A1} *Jõgõranta* 'põld', Li^{ES} *Jõkõranta* *põllod* (õigem oleks *Jõgõõrannaa*) 'põllumaa Tõrvajõe ääres' < *jõki* 'jõgi' + *ranta* 'rand, kallas; äär' (vt 3.1); Ku^P *Kalmmetsää pellod* 'põllud sõjakalmude lähedal' < *kalmo* 'kalm' + *mettsä* 'mets' (ka metsanimes, vt 2.1); Ra^{A1} *Sõtikalmod* (= *Rootsii kalmod*) ~ *Sõtikalmodpõllod* 'põllud Jõgõperä mäe all' < *sõta* : *sõti* 'sõda : sõdade' + *kalmod* 'kalmud; kalmistu'.²³

Kukkuzi külaosade nimega seostuvad Ku^P *Alapaa pellod* (vt 2.2) ja Ku^P *Dubrova* *nurmi*. Sekundaarsed on ka põllunimed Ra^{A1} *Taloniittü* (ka heinamaa, vt 5.1) 'põld Jõgõperäl'; J^{A1} *Taloniittüü mettsä* < *talo* 'talu; maja' + *niittü* 'niit, heinamaa' (kohanimekartoteegis ainult põllunimena; vt ka 5.2); Ra^{A1} *Upamaa põllod* 'Jõgõperä põld, kus varasemalt kasvatatud uba'. Heinamaa nimetamine põlluks ja metsaks viitab nende varasemale kasutusale.

5.2. Heinamaanimed

Heinamaanimede determinandiks on *niittü* 'heinamaa, niit, aas'. Vadjalastelt on teada suhteliselt palju heinamaanimedid. Koguja A. Lõhmus on kirja pannud ühe kohanime kujul Lu^{ES} *Saarniittüü sikku* 'heinamaa Luuditsa ja Liivšülä piiril'. See näikse viitavat tuletisele **niittüzikko* 'mitmeosaline heinamaa?' (ainult tugevastmelisele sõnatüvele liituva kollektiivsufiksi *-zikko* kohta vt Ariste 1948: 127). Kirjapanijal on olnud mujalgi ebatäpsusi astmehelduse kindlakstegemisel, nt *Mettsää-* õige *Mettsä-* või *Metsää* asemel.

Heinamaad on sagedamini saanud nime mõne loodusliku objekti järgi. Taimsete kogumite järgi on nimetatud Ku^P Ku^T *Koivikko* < is, sm *koivikko* 'kaasik'; J^{ES} *Lehtoo niittü* 'endine heinamaa Jõgõperä koolimaja lähedal ristteelt Laugale mineva tee ääres; nime talletamise ajal kalatiikide all', J^{A1} *Lehtniittü* 'Jõgõperä Halikka otsa heinamaa', J^{A1} *Lehto-niittü*, Ra^{A1} *Lehtoniittü* < *lehto* 'leht; lehtmets'; Ku^E Ku^T *Lepikko*

²³ VKS annab üldsõnale Ra *sõtikalmod* tähenduseks 'sõjaaegsed kalmud'. Tegu on siiski Jõgõperä kohanimega, mis seostub muistendiga Rootsi-aegsetest kalmedest. Keelejuhi Oudekki Figurowa teatel asunud seal kunagi kiviristid (VE XIII: 96, VE XVI: 99).

< *lepikko* 'lepik'; Ku^P *Rookozikko* ~ *Rookuzikko*, Lu^{ES} *Rookozikoo niittü* 'heinamaa Liivčülä all mere ääres' < *rookozikko* ~ *rookuzikko* 'roostik'.

Looduslike objektide järgi on nimetatud ka Ma^K *Luhta* 'märg heinamaa Mahu lähedal' < *luhta* 'tarn; luht'; Ku^E Ku^P Ku^T *Palannikko* < **palanikko* 'põlenud koht' < *palaa* 'põleda'; Ku^T *Raisikko*, Ku^P *Raizikko* 'kord põld, kord heinamaa' (vt 5.1); Lu^{EK} *Saarniittü* 'heinamaa Luuditsa lähedal Koskolovo poole', Lu^{ES} *Saarniittü* 'heinamaa mere ääres Luuditsa küla all' < *saari* 'saar'; J^{EK} *Vain'o* 'mingi heinamaa', J^{A1} *Vain'oniittü*, Kō^{EK} *Van'oniittü* 'Jõgõperä Herrvalla heinamaa' < *vain'o* ~ *vainio* 'vain, aas'. Pinnavormist lähtuvad Kō^E Kō^{EK} *Alakko* 'mingi heinamaa' < *alakko* 'nõgu'; Lu^{EK} *Leesiniittü* ~ *Leeziiniittü* 'heinamaa Koskolovo suunas' < *leesi* 'leetseljak'.

Heinamaanimedes kajastuvad loomariigi esindajad: Ja^{A2} *Čärppäzee niittü*, M^{EK} *Čärppäzee niittü* 'heinamaa Mati? küla lähedal' < adjektiivne **čärppän* ~ *čärppäne* : *čärppäzee* 'kärbi-; nirgi-' < *čärppä* 'kärp; nirk'; Ja^E *Kurč* < *kurči* 'kurg'; K^T *Kurppa* < *kurppa* 'metskurvits', ka Hiiumaa *kurp* : *kurba* 'kurvits' (EDW: 343, 417), Jõh *Kurba* (tal; EK). Mingisuguse puunimetusega saab ehk ühendada K^T *Nõgapaju* < **nõka* : *nõgaa* '?' + *paju* 'paju; painardipuu', vrd vdj *nõkata* 'noogutada' ning ee *nõga* 'nõgu' ja *nõgama* 'nõtkuma' (VMS II: 112). Puunimetusega võib seostuda ka M^{EK} *Jallain* 'mingi heinamaa', X^{A2} *Jallain niittü* < **jalain* 'jalakas', vrd *jalaja* ~ *jalakka* ~ *jalanõ* 'jalakas'.

Mõned heinamaad on nimetatud nende asukoha järgi veekogude suhtes: Kō^E *Ile-oja* [Ülee-õja] < *üli* 'üle, teisel pool' + *õja* 'oja'; Kō^{EK} *Jarviniittü*, Kō^E *Jarviniittü* [jarviniittü] < *jarvi* 'järv'; K^T *Ojavaije* < *oja* + **vaije* 'vahe', vrd kreevini *waijel* 'vahel'; Li^{EK} *Rantaniittü* 'heinamaa Liivčülä lähistel', Lu^{ES} *Rantaniittü* 'heinamaa mererannas Luuditsa all' < *ranta* 'rand, kallas; äär, serv' (vrd is *Randaniittü*, E-Ing *Rantniittü* 'heinamaa Kullakülas'); Li^{A2} *Ülisillalla* < *üli* 'üle, teisel pool' + *silla* : *sillalla* 'sild : sillal'.

Osa heinamaanimedid väljendab asendit külast kuskil kaugemal nurgas või kõrvalises paigas: Ku^T *Alapan niittü*, Kō^E *Alapp* ~ *Alappo* 'heinamaa' (vt 2.2); *Kolkkaniiittü* 'heinamaa Luuditsas' < *kolkka* 'nurk'; Li^{ES} *Kuruniittü* 'heinamaa Tõrvajõe Jõgõperä-poolsel kaldal', J^{A1} Li^{EK} *Kuru niittü* 'Jõgõperä Herrvalla heinamaa', Li^{A1} *Kuru niittü* < *kuru* 'kuru, kõrvaline paik'. Selgesti väljendab heinamaa asukohta ilmselt hiline toponüüm J^{A1} *Takadaatsoo niittü* < *taka* 'taga' + *daača* : *daačoo* 'suvila : suvilaid' < vn.

Omadust väljendavad järgmised heinamaanimed: Kõ^E *Emo-niittu-rooje* [Emo-niittü-rooja] 'mingi heinamaa' < *emo* 'siin: suur' < *emo* 'ema; emake' + *niittü* + *rooja* 'pori' (vrd teisene *Emoväl'l'ä*); Lu^{EK} *Lakkia* 'mingi heinamaa' < *lakkia* ~ *lakõa* 'tasane; lage, paljas'; Ra^{EM} *Piččä-niittü* < *piččä* 'pikk'; Ku^E Ra^E *Pitki-niittü* < is *pitki* 'pikk'; M^{EK} *Roojõlla* 'Mati küla alune heinamaa', M^{A1} *Roojõlla* 'heinamaa Mati ja Velikka vahel' < *rooja* : *roojõlla* 'pori : poril'; Lu^{ES} *Suurniittü* (= *Sarai-niittü*) 'heinamaa Luuditsa ja Kõhtsõ piiril', J^{A1} *Suurniittü*, Ra^{A1} *Suurniittü* 'Jõgõperä Halikka otsa heinamaa', J^{A1} *Suur niittü* < *suuri* 'suur' (vrd E-Ing *Suurniittü* 'heinamaa Kullakülas').

Inimesenimest või ametist tulenevad Ra^E *Borisuhha* < eesnimi *Boris* (vn *Борис*) + vn halvustav sufiks *-uhha* (-уха; vt Zaliznjak 2012: 660 jj); Kõ^E *Jasi-niittü* [-niittü] < ? mehenimi **Jassi* (vrd vn *Яся* < *Святослав* või *Яков*); J^{A1} *Kirilaa niittü*; Ra^E *Mitruška* < eesnimi vn *Митрюшка* < *Дмитрий*; I^{A1} K^{A2} *Papii niittü* < *pappi* 'preester, papp; haldjas'; M^{A1} M^{A2} M^{EK} *Paturiniittü* < *paturi* 'pottsepp' (vt ka 2.1); K^T *Ruotsitaad* < *Rootsi* + ?*taat(a)* 'taat, isa' (juhul, kui järelosise kirjapanek on ebatäpne, võiks oletada is *taa* 'taha' või isikunime *Tadoi* < *Tatjana*); Li^{A1} *Van'a laita* ~ Lu-Li^{A1} *Van'aa laita* 'heinamaa'; Ra^{EM} *Viitruška-niittü* < *Vitruška* < vn ?*Буктор*, ?*Буктория*. Suure kõhklusega võib inimesega seotud heinamaanimede hulka paigutada J^{A1} *Tvortso-niittü* < ? perekonnanimi *Tvortsov* (vn *Творцов*) või tuleneb see siiski üld-sõnast **tvortso* (o-deminutiiv) < **tvortsa* 'loss' < vn *дворец*; Li^{A2} *Lad'd'a pers* '[põld ja heinamaa]' (vt 5.1).

Osa heinamaade nimesid seostub ehitisega: Lu^{ES} *Sarainiittü* 'suur mereäärne heinamaa', Lu^{ES} *Sarainiittü* (= *Suurniittü*) 'heinamaa Luuditsa ja Kõhtsõ piiril', Lu-Li^{A1} *Sarajaa laita* 'heinamaa', Lu^{EK} *Sarajaniittü* 'mingi heinamaa' < *sarai* 'küün' < vn *сарай*; Ra^{A1} *Taloniittü* (ka põld, vt 5.1) < *talo* 'talus; majapidamine; maja'. Heinamaanime võib olla ka Kõ^E *Sara-taka* < *saraa* 'küün' + *takaa* 'taga'.

Paari heinamaanime atribuudi tähendus jääb kahtlaseks või arusaamatuks: Ra^{EK} *Halikaa niittü*, J^{A1} Ra^{A1} *Halikaaniittü* 'Jõgõperält kolme kilomeetri kaugusel asuv heinamaa' (vt 2.3); Kõ^E *Tuhu* 'võsas-tunud heinamaa' (vrd *tuho* 'häving', samuti ee *Tuhu*, EKNR); Lu^{EM} *Tuika-niittü*, Kõ^{EK} Lu^{EK} *Tuikki* ~ *Tuikiniittü* 'heinamaa Luuditsast mere poole', Lu^{ES} *Tuikõõniittü* 'heinamaa Luuditsa jõe paremal kaldal mere ääres', Lu^{ES} *Tuikõõsikkü* 'heinamaa Luuditsa jõe suudmealal' (vrd is

tuikkoi, sm *tuikku* 'ähmane valgus'). Huvitav heinamaanimi on Ra^{EM} *Pühä-parraa-niittü* ~ Ra^E *Pühä-parta* < *pühä* 'püha' + *parta* 'habe'.

Primaarsete heinamaanimede seas leidub rohkesti determinanditud: *Alakko*, *Jallain*, *Koivikko*, *Kurppa*, *Lad'd'a pers*, *Lakkia*, *Luhta*, *Nõgapaju*, *Palanikko*, *Raizikko*, *Tuikki*, *Tuikõsikkeru*, *Vain'o*. Liigisõnata *Lakkia* sisaldab erandina adjektiivivi. Peale *Ülisillalla*, mida on kasutatud ka põllunimena, on alalütlevas käändes veel determinandita *Roojõlla*. Eessõnaline on ka *Ile-oja* [Ülee-õja]. Toponüüm *Takadaatso niittü* leidub eessõna *takaa* 'taga' koos nimisõnaga mitmuse partitiivis. Kohanimes *Sara-taka* võib näha tagasõna *takaa* ilmselt koos ainsuse genitiiviga.

Heinamaanimede hulgas on suhteliselt palju sekundaarseid. Enamik neist on moodustatud teiste looduslike objektide nimest. Nende hulgas võib leida asendist johtuvalt veekogunimedest lähtuvaid heinamaanimesid: K^T *Iiliä lähtee ranta* < *Iiliä* 'Elias' + *lähe* : *lähtee* 'allikas' + *ranta* 'siin: äär' (nimekartoteegis allikanimi puudub; vt 4.6); Li^{A2} Lu^{EK} *Jõgõranta* (vt 5.1); Ku^T *Järvenranta* (kartoteegis rannanimena pole; vt 3.1); Kõ^{EK} *Kapusõja* 'oja ja heinamaa' < *kapussa* 'kapsas' (vt 4.5); Ku^P *Kiriloja* 'mingi heinamaa' < mehenimi *Kirila* + *oja* (ojanime kohta pole teateid; vt 4.5); Kõ^{EK} *Kopponi* 'heinamaa' (Koppõni järve järgi, vt 4.5); Lu^{ES} *Laukaa niittü* 'heinamaa Lauga jõe ääres' (vt 4.4); I^{A2} *Piççä neemi* < *piççä* 'pikk' (nimekartoteegis neemenimena puudub; vt 3.2); Lu^{ES} *Roossõjaa niittü* 'heinamaa Liivõulä vastas teisel pool Tõrvajõge' (kartoteegis ojanime puudub; vt 4.5); Ku^T Kõ^{EK} *Süvä-õja* 'heinamaa Kõrvõttula lähedal' (vt 4.5); Lu^{EK} *Saviõjaniittü* 'heinamaa Luuditsa küla lähedal' (vt 4.5); Lu^{ES} *Ved'd'apajaa niittü* 'heinamaa Liivõuläst Jõgõperä poole metsa ääres', Lu-Li^{A1} *Võd'd'aa apaja* 'mingi heinamaa', Li^{A1} *Võd'd'e-apaja* 'mingi heinamaa' (nimekartoteegis abajanimena pole; vt 4.2).

Teiseste heinamaanimetuste seas on veel mitu soo- ja saarenimest alguse saanud nime, nagu Ku^T *Jessinpellonsoo* (vt 2.2 ja 5.1); K^T *Karusaaare* < *karu* (kartoteegis sellist saarenime pole; vt 3.4); Ku^T *Müllinsoo* (soonimena pole registreeritud, vt 2.2); J^{EK} *Peräsoo* ~ *Peräsoo niittü* (vt 2.2); Ku^T *Touksaari*, Ku^E *Touk-saari* (vt 2.2). Samas rühmas leiduvad sünonüümsed *Emoväl'l'ä* < *emo* 'siin: suur' < emake, ema + *väl'l'ä* 'väli, põld') ja Ku^P *Suuri väljä*, Ku^T *Suurväljä* < *suuri* 'suur' + *väljä* 'väli, põld' (sellist põllunime pole talletatud; vt 5.1; vrd is *Suurväljä* (heinamaa), IMS: väljä).

Kivi- või kivise maastikuga seostuvad Vp^B Чувиконоомми [Čivikkonommi = Čivikkonõmmi] 'Liivčüla-tagused heinamaad < čivikko 'kivistik; kivine' (nõmmenimena pole tuntud); K^T Ku^T Rigovačivi (vt 2.6); Ku^T Matosürgü < mato 'madu, uss' (vt 2.2). Tõenäoliselt asendi järgi on nimetatud Kõ^{EK} Kalatee 'mingi heinamaa' < kala + tee. Kõ^{EK} Roočita 'heinamaa ja oja [?]' < roočito 'alemaa; karjaaed, koppel' viitab ehk üldsõnas väljenduvale erilisele kasutusale. Noomen näikse olevat lähtunud verbist roočia 'rookida', vrd sm Ruokkaanneva < ruokata 'rookida, harida' (SPK).

Soome lahe rannikuribaga seonduvad Li^{EK} Lu^{EK} Greivi 'heinamaa ja karjamaa Liivčülä kohal [samanimelises] rannas', Lu^{ES} Greivi 'suur mereäärne niit Lauga jõest Kõhtsõ külani', Li^{A2} Greivi ~ Kreivi, Ra^{EK} Kreiviniittü 'heinamaa Jõgõperä küla Lauga jõe suudme vahel', Ra^{A1} Kreivi-ranta 'heinamaa Jõgõperäl; heinamaa ja karjamaa Liivčülä kohal rannas' (vrd is Kreivi (heinamaad); vt ka 5.2) < sm kreivi 'krahv' (vt ka 2.1, 3.1, 4.3, 4.4); ning Li^{ES} Muuzõdnukaa niittü 'mereäärne heinamaa Liivčülä all', Lu-Li^{ES} Muuzõdnukkõ 'heinamaa mererannas Liivčülä all' < nukka 'nukk, nina; maanina; mäenukk, küngas'; Lu-Li^{A1} Muuzõdnukkõ 'mingi heinamaa'. Ka Soikkola poolsaare kahel külal oli Kreivi-nimeline heinamaa, mis võis olla kuulunud mingile krahvile (Nirvi 1971: 206).

Küla või selle osa nimega seonduvad Ku^E Dubrovo (vt 3.2, 5.1); Lu^{EK} Kazikko niittü 'Kazikko elanike kasutatud heinamaa Luuditsa lähedal mere ääres' (vt ka 5.1), Lu^{ES} Kazikooniittü 'heinamaa Luuditsast Kõhtsõd poole'; Li^{ES} Korffii niittü 'Jõgõperä Korfi otsa elanike kasutatud heinamaa Jõgõperä ja Liivčülä vahel raudtee ääres'; Lu^{ES} Koškinaa čülää niittü 'mereäärne heinamaa Liivčülä all'; Lu^{EK} Ra^{EK} Ruuttsia niittü ~ Ruuttsianiittü 'Soikkola poolsaare Ruuttsia küla elanike heinamaa'.

Omapärase struktuuriga heinamaanimesed on Lu^{ES} Ivanpoolõd niittü 'heinamaa Lauga jõe ääres' (vt 5.1), Kõ^{A1} Marfaa risii aluz < naisenimi Marfa (< vn Марфа) + rissi : risii 'rist : risti' + aluz 'alune', vrd X^{A2} Marfaa risii alla 'koht Mati lähedal metsas, kus hundsid murdsid tüdruku, kelle mälestuseks oli varem rist seisnud' < alla 'all' (vt 2.6);²⁴

²⁴ Kõrvõttula keelejuht Ka'ra Jovleva on pajatanud: Meill on niittü Marfaa risii aluz [...] Siäll susi vei suurõd čivee päält tütrikkõizõd. Sinne paikkaa, kuz õli sõõnnü, panti rissi 'Minu vanaema rääkis alati. Seal viis susi suure kivi pealt tüdrukese. Sinna paika, kus [ta] oli sõõnud, pandi rist' (VE II: 69; Ariste 1977: 34, vt ka lk 33). 2001. aastal mäletati Kõrvõttulas vaid venekeelset nime Марфин прест.

Vp^B *Найсиема* [Naisijema] (= *Naisijõdõmaa*) 'heinamaa saepurutee ääres' < *nain* : *naizijõdõ* 'naine : naiste' + *maa*; K^T *Russkaja-maa* < vn *Русская* 'Vene; vene' + *maa*.

Sekundaarsete ja veelgi kaudsemate heinamaanimede seas leidub erakordselt palju toponüüme, milles determinant puudub: *Emoväl'l'ä*, *Greivi* ~ *Kreivi*, *Iiliä lähtee ranta*, *Jõgõranta*, *Järvenranta*, *Kalatee*, *Kapusõja*, *Karussaare*, *Kiriloja*, *Kopponi*, *Marfaa risii aluz*, *Matosürgü*, *Muuzõdnukkõ*, *Naisijõdõmaa*, *Ojavaihe*, *Piččä neemi*, *Rajaoja*, *Rigovačivi*, *Roočita*, *Russkaja-maa* (poolenisti venekeelne), *Suurväljä*, *Süvä-õja*, *Touksaari*. Liigisõnata toponüüm *Marfaa risii alla* sisaldab postpositsiooni *alla* 'all'. Kohanime *Naisijõdõmaa* täiendosa sisaldab ainukesena nimisõna mitmuse genitiivis.

5.3. Karjamaanimed

Vadja keeles peaaegu polegi karjamaanimedid, sest loomi karjatati metsas ja soos ning heinamaal pärast niitmist. Mõnevõrra on talletatud loomade päevaseid magamispaiku (*karjõmakaučči* ~ *makaučči* ~ *makahukki* jt), kus lõuna ajal lüpsiti lehma (vrd is *makaahoz* ~ *makaahuus* ~ *makaauz*; E-Ing *Makaussürjä* 'mingi kõlbmatu maatükk'). See oli Vadjamaal 2001. aastal säilinud ka terminnimena (Kõ^E *Karjamakaučči*). Vaivara murraku kohanimena on kirja pandud *Karjamagavik* seletusega 'küngas, kus lehmad magasid lõuna ajal' (EK).²⁵

Primaarsete magamiskohtade nimede alla kuuluvad Li^{EK} *Kuru makaučči* 'karjamaa (lehmade magamispaik)'; Ku^P *Polt's'ikko* 'lehmade puhkamiskoht', Li^{EK} *Poltikka-makaučči* 'Liivčüläst 5 km kaugusel olev karjamaa' < **polt's'ikko* 'nõgesekoht' < Ku *polt's'ikaz* 'nõges', mujal *poltikaz* : *poltikkaa* ~ *põltikaz*, is *pol'dikaz*; Ku^P *Vesimakahukki* < *vesi*. Selgusetum on Ku^P *Piimoo makahukki* 'lehmade puhkamise koht', mille lähtesõna on nii päris- kui ka üldnimelise etümoloogia korral vaid oletuslik. Esimesel juhul tuleks arvesse vähendusliitega mehenimi **Piimo*, vrd vn *Пи́ма* < *Пи́мен* (vadja nimede *o*-deminutiivi kohta vt Saar 2016: 179), teisel juhul aga üldsõna **piimo* 'piimake' < *piimä* 'piim' (üldsõnade *o*-deminutiivi kohta vt Ariste 1948: 124–125).

²⁵ Võrdluseks oleks huvitav lisada ka mõned Võrumaa kohanimed: Vastseliina *Härgimaga* (endine heinamaa) ja Kanepi *Kivimagahus* ehk *Kiviorg* (org) (AVKA). – Retsensendi täiendus.

Sekundaarsed karjamaa- ja magamiskohanimed on Soome lahe äärne Li^{EK} Lu^{EK} *Greivi* 'heinamaa ja karjamaa Liivčülä kohal [samanimelises] rannas', Li^{A2} *Greivi* ~ *Kreivi* 'heinamaa Jõgõperäl; heinamaa ja karjamaa Liivčülä kohal rannas', Ra^{EK} *Kreiviniittü* 'heinamaa Jõgõperä küla Lauga jõe suudme vahel' (vt 3.1 ja 5.2); Ku^P *Ojaa haarad* < *oja* + *haara* 'haru'; Ra^{EK} *Povarsoo* 'koht Rajo küla lähistel, kuhu loomad aetakse lõunase lüpsi ajaks', Ra^{EK} *Povarsoo makaučči* (vt 2.2); Ra^{EK} *Suurõsoo makaučči* 'koht, kuhu lehmad aeti lõunase lüpsi ajaks' (vt 2.2). Karjamaanimedest on *Greivi* ~ *Kreivi*, *Ojaa haarad* ja *Polt's'ikko* determinandita.

6. Kokkuvõtteks

Vadja keeles oli rohkesti oma kohanimedid nii väiksemate kui ka suuremate loodus- ja viljelusobjektide tähistamiseks. Leidub nii primaarseid kui ka sekundaarseid kohanimedid, sageli on kirja pandud ka determinandita toponüüme, mõnikord terminnimesid. Loodus- ja viljelusnimed on päritolult üsna sarnased. Nad on arenenud looduskogumeid, loomi, taimi, omadusi, asendit jm väljendavatest apellatiivi-dest, mõnikord ka reaalseste isikute või pühakute nimedest.

Toponüümide moodustamise printsiibid sarnanevad teiste läänemeresoome keelte kohanimede moodustamise põhimõtetega, nagu on väitnud juba P. Ariste (1967: 83). Nimede atribuut esineb peamiselt ainsuse nimetavas ja omastavas, determinant aga tavaliselt ainsuse ja harva mitmuse nimetavas käändes. Omavahel on eriti tihedasti integreeritud vadja ja isuri kohanimesüsteem. Esialgsel andmetel on vadja toponüümika ning eesti keele vadja- ja isuripäraste murrakute kohanimede vahelisi ühisjooni oodatust vähem.

Üks ja sama toponüüm võib mõnikord tähistada heinamaad, sood, metsa ja põldu. See näitab nende kunagist vahelduvat kasutusala. Soost on saanud heinamaa või on seal kasvavas metsas karjatatud loomi; heinamaa võis saada viljeldavaks põlluks ja vastupidi.

Kohanimede päritolu uurimisel on selgunud üldnimesid, mida pole registreeritud väljaspool toponüümikat. Selle põhjuseks võib olla sõna hääbumine keelest ja säilimine üksnes kohanimed või on lekseem mingil põhjusel sõnakogudest välja jäänud. Nende seas on nii tüvisõnu kui ka tuletisi.

Kohanimedede hulgast on koorunud välja tosinkond tüvisõna: **iisi* ~ *Ku^P *hiisi* 'hiis', **jalain* 'jalakas', **juka* 'juga, kosk', **kaarna* ~ **kaarlõ* 'kaaren, ronk', **kuru* 'kuru', **laugaz* : **laukaa* 'laugas', **pungõr* (täendus ebaselge, võib-olla 'kõrgem koht'), *?*tvorttsa* 'loss' (< vn), *usti* 'suue' (< vn), **vaije* 'vahe' ja **võhmaz* 'soosaar'. Sõna **jalain* 'jalakas' (vrd vdj *kõltainõ* ~ *kõltanõ* ~ *kõltõin* ~ *kõltõn* 'kollane') võib põlvneda ka mõnest teisest läänemeresoome keelest. Sama kehtib ka suure Lauga jõe nime võimaliku lähtesõna **laugaz* kohta. Sõnal *mätä* näikse esinevat nimisõnana tähendus 'soo' ('mädasoo?') ja *laita* võib tähistada ka maatükki või -riba. Mitu huvipakkuvat lekseemi nagu **nõka*, **talittu* jt on jäänud paraku seletuseta. Kohanimede komponendina on avastatud ka oletatavaid vadjaräaseid isikunimesid: **Jassi*, **Jessi*, *?*Piimo*, **Ul'o* ja **Us'o*.

Nimisõnatuletised on peamiselt moodustatud kollektiivsufiksi *-kko* abil: *?*hizikko* 'palgistik; palgimets' või *?*hivizikko* 'põdrakari', **maranikko* 'maranate kasvukoht', **palanikko* 'põlenud koht', **polt's'ikko* 'nõgeste kasvukoht' ja **raisikko* 'rägastik'. Liite *-zikko* abil on tekkinud ehk **niittüzikko* 'mitmeosaline heinamaa'. Seni talletamata liitnimisõnad on **kalatee*, **lidnaamäči* 'linnamägi', **savi-paja* 'savi-koda' jt. Nimisõnadest on tuletatud järgmised omadussõnad: **čärppän* ~ *čärppäne* : **čärppäzee* 'kärbi-; nirgi-', **hijjene* : **hijjezee* < **hiisi* 'hiis' ja **nõmmin* : **nõmmizõõ* 'nõmmene, nõmme-'. Selliseid, adjektiivse atribuudiga toponüüme esineb ka teistes läänemeresoome keeltes, nt ee *Tammispää*.

Aadress:

Enn Ernits

Eesti Maaülikool

Kreutzwaldi 62

51014 Tartu

E-post: enn.ernits@emu.ee

Lühendid

^{A1} = Paul Ariste kogu „Vadja etnoloogiat“, ^{A2} = Ariste 1967,
^B = A. Baranovi kirjapanekud (Demina 2009: 40–44), ^E = E. Ernitsa

kirjapanekud, ee = eesti, E-Ing = Eesti-Ingeri (J. Mägiste kirjapanekud),
 EK = Eesti Keele Instituudi vadja kohanimekogu, EM = Eesti Keele Insti-
 tuudi eesti murrete ja soome-ugri keelte arhiiv (EMSUKA): SUH*21,
 SUH*55, SUH*62 (T.-K. Raudalainen litereeringu järgi), ES = Ema-
 keele Seltsi vadja kohanimekogu, I = Ičäpäivä, is = isuri, J = Jõgõ-
 perä, Jõh = Jõhvi murrak, Ja = Jarvikoiščülä, K = Kattila, K = Kettu-
 nen 1986, Kod = Kodavere murrak, Ku = Kukkuzi, Kõ = Kõrvõttula,
 L = Lempola, Li = Liivčülä, lms = läänemeresoome, Lu = Luuditsa,
 Lüg = Lüganuse murrak, M = Mati, Ma = Mahu, P = Pummala, P = Posti
 1980, R = Rudja, Ra = Rajo, rts = rootsi, Sa = Savvokkala, se = setu,
 sm = soome, T = Talve 1981, Trm = Torma murrak, Ts = Tsvetkov
 1995, V = Velikkä, Vai = Vaivara murrak, Vp = Vaipooli, vdj = vadja,
 vn = vene, vps = vepsa, X = külanimi teadmata

Käsikirjalised allikad

- „Eesti Keele Instituudi vadja kogu“. *Eesti Keele Instituudi kohanimekartoteek*. Saadaval Internetis <<http://heli.eki.ee/kohanimed/index.php?khk=vdj&om=eki1>> Vaadatud 18.08.2019. Vt lühendid.
- EK = [„Eesti kohanimed“] *Eesti Keele Instituudi kohanimekartoteek*. Saadaval Internetis <<http://heli.eki.ee/kohanimed/index.php?>> Vaadatud 19.03.2020.
- „Emakeele Seltsi kogu“. *Eesti Keele Instituudi kohanimekartoteek*. Saadaval Internetis <<http://heli.eki.ee/kohanimed/index.php?khk=vdj&om=es1>> Vaadatud 18.08.2019. Vt lühendid.
- VE I–VIII = Ariste, Paul. Vadja etnoloogiat 1–18 (Eesti Kirjandusmuuseum). Vt lühendid.

Kirjandus

- Ariste, Paul (1948) *Vadja keele grammatika*. (Nõukogude soome-ugri teadused, 9.) Tartu: Teaduslik Kirjandus.
- Ariste, Paul (1960) *Vadjalaste laule*. (Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised, 3.) Tallinn.
- Ariste, Paul (1964) „Baabino ehk Jarvigoiščülä: (Ühest vadja külanimest)“. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 10, 167–172.
- Ariste, Paul (1965a) „Vadja kohanimesed“. *Slaavi-läänemeresoomete suhete ajaloost*, 91–106. Tallinn.
- Ariste, Paul (1965b) „Über wotische Ortsnamen“. *Zweiter Internationaler Finnougristenkongress, Helsinki, 23.–28.08.1965: Referate der Vorträge und Mitteilungen*, 4–5. [Helsinki.]

- Ariste, Paul (1967) „Über wotische Ortsnamen“. *Sovetskoe finno-ugrovedenie* 2, 77–84.
- Ariste, Paul (1968) „Über wotische Ortsnamen“. *Congressus Secundus Internationalis Fenno-Ugristarum Helsingiae habitus 23–28. VIII 1965*. 1: Acta linguistica, 24–30. Helsinki.
- Ariste, Paul (1977) *Vadja muistendeid*. (Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised, 12.) Tallinn: Valgus.
- Ariste, Paul (1986) *Vadja rahvalaulud ja nende keel*. (Eesti NSV Teaduste Akadeemia Emakeele Seltsi toimetised, 22.) Tallinn: Valgus.
- AVKA = *Ajaloolise Võrumaa kohanimede andmebaas Maa-ameti kohanimeregistri kaardirakenduses*. Saadaval Internetis <<http://www.wi.ee/index.php/ajaloolise-vorumaa-kohanimede-andmebaas>>. Vaadatud 24.03.2020.
- CFV = *Charta Öfwer Finska Viken Med Däromkring Belägne Provincier*. Stockholm, 1788. Saadaval Internetis <<http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/8554/kaart12.pdf>>. Vaadatud 31.03.2020.
- Demina, B. B., koost. (2009) *Toponimika Kingiseppskogo rajona: Ælektronnoe dopoln-jaemoe izdanie*. Kingisepp. Saadaval Internetis <<https://docplayer.ru/26608378-Toponimika-kingiseppskogo-rayona-elektronnoe-dopolnyaemoe-izdanie-sost-v-v-demina.html>>. Vaadatud 18.08.2019.
- Dmitriev, A. V. (2007) „Vodskaja toponimika v istoriko-kul’turnom aspekte“. *Pskovskij regionologičeskij žurnal* 4, 110–118.
- EDW = Ferdinand Johann Wiedemann (1973) *Estnisch-deutsches Wörterbuch. Eesti-saksa sõnaraamat*. 4., muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn: Valgus.
- EES = *Eesti etimoloogiasõnaraamat*. Saadaval Internetis <<https://www.eki.ee/dict/ety/>>. Vaadatud 18.08.2019.
- EJO = Arukaevu, Gustav, koost. (1986) *Eesti NSV jõgede, ojade ja kraavide ametlik nimestik*. Tallinn: Valgus.
- EJN = Kask, Ilmar, koost. (1964) *Eesti NSV järvede nimestik*. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- EKN = „Kapa“. *e-Keelenõu*. Saadaval Internetis <<http://test.keeleelek.ee/e-keelenou/?Q=kapa>>. Vaadatud 19.03.2020.
- EKNR = *Eesti kohanimeraamat*. Saadaval Internetis <<https://www.eki.ee/dict/knr/index.cgi>>. Vaadatud 18.08.2019.
- EMS V = *Eesti murrete sõnaraamat* 5, 22: *likah(h)ama – loom*. Mari-Liis Kalvik, Mari Kendla ja Tiina Tärk, toim. Tallinn: Eesti Keele Instituut, 2011.
- Ernits, Enn (2020) „Vadja asustusnimed“. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 65, ilmumas.
- GCI = *General Charta Öfwer Provincien Ingermanneland*. 1704 [Koostatud Andres Andersi 1678. aasta ja hilisemate mõõtmiste põhjal]. Saadaval Internetis <http://www.aroundspb.ru/karty/152/sg_1678_beling.html>. Vaadatud 30.03.2020.
- IMS = Nirvi, R. E. (1971) *Inkeröismurteiden sanakirja*. (Lexica Societatis Fenno-Ugricae, 18.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- JI = *Jordeböcker öfwer Ingermanland. Piscovye knigi Ižorskoj zemli 1. Gody 1618–1623*. Sankt-Peterburg, 1859.
- JZL = Ivanov D., red. (1998) *Jugo-Zapad Leningradskoj oblasti. Topografičeskaja karta, masštab 1: 100 000*. Sankt-Peterburg.

- Kallasmaa, Marja (2003) *Läänemurde loodus- ja viljelusnimed*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Kettunen, Lauri (1986) *Vatjan kielen Mahun murteensanasto*. Jarmo Elomaa, Eino Koponen ja Leena Silfverberg, toim. (Castrenianumin toimitteita, 27.) Helsinki.
- KSP = *Karta Sankt-Peterburgskoj gubernii soderžaščej Ingermanlandiju, čast' Novgorodskoj i Vjborgskoj gubernij*. 1770. Saadaval Internetis <<https://www.aroundspb.ru/maps/history/shmidt1770.jpg>>. Vaadatud 30.03.2020.
- Laanest, Arvo (1997) *Isuri keele Hevaha murde sõnastik*. Tallinn: Eesti Keele Instituut.
- Myznikov, S. A. (2004) *Leksika finno-ugorskogo proisxoždenija v russkix govorax Severo-Zapada: Ètimologičeskij i lingvogeografičeskij analiz*. Sankt-Peterburg: Nauka.
- Nissilä, Vilho (1975) *Suomen Karjalan nimistö*. (Karjalaisen Kulttuurin Edistämissäätiön julkaisuja.) Joensuu.
- OBG = *Karta byvšix gubernij Ingermanlandii Ivangoroda, Jama, Kopor'ja, Nèteborga sostavlennaja [...] 1827 goda pod prismotrom generalmajora Šuberta [...] pokazyvajuščaja razdelenie i sostojanie onogo kraja v 1676 g. 1676 [1827]*. Saadaval Internetis <http://www.aroundspb.ru/maps/ingermanland/1676/1676_inger3.jpg>. Vaadatud 30.03.2020.
- OS = „Ostrov Seskar“. *Suportnet II North-West Rus*. Saadaval Internetis <<http://www.kingisepplo.ru/contacts/SuPortNet/Seskar.htm>>. Vaadatud 24.03.2020.
- Petersson, Katarina (2003) *Proekt razvitija porta Ust'-Luga. Mnogoceljevoj terminal. Ocenka vozdejsťvija na okružajuščuju sredu*. Göteborg. Saadaval Internetis <<https://mintrans.ru>>. Vaadatud 7.09.2019.
- Petrovskij, N. A. (1966) *Slovar' russkix ličnyx imen. Okolo 2600 imen*. Moskva: Sovetskaja Ėnciklopedija.
- Posti, Lauri (1980) *Vatjan kielen Kukkosin murteen sanakirja*. Painokuntoon toimittanut Seppo Suhonen Lauri Postin avustamana. (Lexica Societatis Fenno-Ugricae, 19.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Päll, Peeter (2020) „Eesti kohanimed“. Rmt. Pajusalu, Karl, Tiit Hennoste, Ellen Niit, Peeter Päll ja Jüri Viikberg. *Eesti murded ja kohanimed*, 231–305. 3., kohendatud ja täiendatud trükk. Tartu.
- Ruoppila, Veiko (1943) „Ylisen Syvärin suomalaisperäisiä paikannimiä“. *Virittäjä* 1, 78–96.
- Saar, Eva (2016) „Vene õigeusu eesnimed vadja, isuri ja seto keeles“. *Emakeele Seltsi aastaraamat* 61, 167–186. <https://doi.org/10.3176/esa61.08>
- Saar, Evar (2009). *Võrumaa kohanimed*. (Tartu Ülikooli doktoritöid.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- SRN XIV = *Slovar' russkix narodnyx govorov*, 14. Moskva, Leningrad: Nauka, 1978.
- SPK = *Suomalainen paikannimikirja* (2007). Sirkka Paikkala, päätoim. (Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja, 146.) Karttakeskus, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- SSN = *Suuri suomalainen nimikirja*. Helsinki: Suuri Suomalainen Kirjakerho, 1985.
- Stöbke, Detlef-Eckhard (1964) *Die alten ostseefinnischen Personennamen im Rahmen eines urfinnischen Namensystems*. Hamburg: Leibniz-Verlag.

- Zaliznjak, A. A. (2012) „Mexanizmy èkspresivnosti v jazyke“. Rmt. *Smysly, teksty i drugie zavvatyvajuščie sjužety. Sbornik statej v čest' 80-letija Igorja Aleksandroviča Mel'čuka*, 650–664. Moskva: Jazyki slavjanskoj kul'tury. Saadaval Internetis <http://www.ruslang.ru/doc/melchuk_festschrift2012/Zaliznjak.pdf> Vaadatud 13.09.2019.
- Talve, Ilmar (1981) *Vatjalaista kansankulttuuria*. (Suomalais-Ugrilaisen Seuran toimituksia, 179.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura.
- Tsvetkov, Dmitri (1995) *Vatjan kielen Joenperän murteen sanasto*. Johanna Laakso, toim. (Lexica Societatis Fenno-Ugricae, 25.) Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.
- VKS = *Vadja keele sõnaraamat* (2013). 2., täiendatud ja parandatud trükk. 2. Silja Grünberg, toim. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- VMS I–II = *Väike murdesõnastik 1–2* (1982–1989). Valdek Pall, toim. Tallinn: Valgus.

Abstract. Enn Ernits: Votic names of natural and cultivation objects. A more systematical recording of Votic toponyms took place in the second half of the 20th century. Since then, the place name collections of the Institute of the Estonian Language and the Mother Tongue Society have been dated. The author managed to record only 40 toponyms between 2001 and 2004. Votic toponymy has so far been studied mainly by Paul Ariste. In this century, only the amateurs of the Kingisepp district of the Leningrad region have dealt with the origin of some toponyms. This paper, which is mainly based on the previously mentioned collections and deals with the names of natural and cultivation objects, focuses on their origin. This allows us to classify place names by attributes into groups by their meaning. The study also identifies the generic terms of place names. The morphological features of toponyms are not neglected either. In Votic language, there are both primary and secondary place names, often toponyms without a generic term and sometimes term names. Names of natural and cultivation objects are quite similar in origin. They have evolved from the appellatives denoting nature, animals, plants, features, location and other aspects, sometimes deriving from the names of real persons or saints. The principles of toponym forming are similar to those in other Finnic languages. The attribute of names occurs mainly in the nominative and genitive of singular, but the generic term is usually in the singular and rarely the plural. The same toponym can simultaneously refer to meadows, marshes, forests and fields. This indicates their former, alternative use. Examination of the origin of place names revealed a number of common names not recorded outside the toponymy.

Keywords: toponyms, names of natural objects, names of cultivation objects, etymology, Votic, Finnic languages